

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ústav dějin křesťanského umění

Marcela Samková

**Československo v představách Edvarda
Beneše na Pařížské mírové konferenci
v letech 1918–1919**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Marek Šmíd, Ph.D.

Praha 2015

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. dubna 2015

Marcela Samková

Bibliografická citace

Československo v představách Edvarda Beneše na Pařížské mírové konferenci v letech 1918–1919 [rukopis] : diplomová práce / Marcela Samková; vedoucí práce: PhDr. Marek Šmíd, Ph.D. Praha, 2015. 77 s.

Anotace

Práce se zabývá proměnami podoby poválečného Československa na Pařížské mírové konferenci v letech 1918-1919 se zaměřením na osobnost ministra zahraničí E. Beneše a popisem či interpretací jeho představ, jež byly konfrontovány s realitou politických elit tehdejší doby a názory dobového tisku. Cílem diplomové práce je analýza Benešových snah v souvislosti s vytvářením poválečného Československa, jeho zahraničním ukotvením, mezinárodními garancemi a vazbami, jeho hranicemi a vztahy k sousedním státům apod., jejichž finální podobu sice známe, avšak nejsme již seznámeni s jejich alternativními proudy a představami, jež se nakonec na Pařížské mírové konferenci neprosadily.

Klíčová slova

Edvard Beneš, mírová konference, Paříž, 1919, Československo

Abstract

The thesis focuses on the form changes of postwar Czechoslovakia at the Paris Peace Conference in 1918-1919 concerning the personality of Foreign Minister Edvard Benes and description and interpretation of his ideas, which were confronted with the reality of the political elites of the time and the views of the contemporary press. The aim of this thesis is to analyse the Benes's efforts related to the formation of postwar Czechoslovakia, his foreign anchorage, international guarantees and bonds, its borders and relations with neighboring countries, etc., whose final form we know, but we're not already familiar with their alternative tendencies and ideas, which changed at the Paris Peace conference.

Keywords

Edvard Benes, peace conference, Paris, 1919, Czechoslovakia

Počet znaků (včetně mezer): 149 870

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Marku Šmídovi, Ph.D. za cenné rady a doporučení. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost, kterou se mnou během psaní práce měla. V neposlední řadě patří mé díky přátelům, Ing. Michalu Hornovi, Jiřímu Müllerovi a kolegyni Tereze Myslíkové.

Obsah

Úvod.....	8
1. Pařížská mírová konference	10
1.1. Program konference	12
1.2. Veřejnost jednání	15
1.3. Státníci na mírové konferenci	16
2. Edvard Beneš od roku 1884 do roku 1918.....	18
2.1. Od dětských let po studium gymnázia v Praze	18
2.2. Na evropských univerzitách.....	21
2.3. Počátky politických aktivit	25
2.4. První světová válka, coby příčina politické aktivity.....	28
3. Benešovy zahraničně-politické snahy před rokem 1919.....	33
4. Československo na Pařížské mírové konferenci	43
4.1. Československé vztahy s Německem	48
4.2. Vymezení hranic nově vzniklého československého státu	53
4.3. Rakousko v dobovém tisku.....	59
4.4. Hospodářské a finanční otázky	61
5. Dopady mírové konference na Československo	63
Závěr	67
Seznam použité literatury a pramenů	69
Seznam příloh.....	72
Přílohy	73

Úvod

Za téma diplomové práce jsem si vybrala Československo v představách Edvarda Beneše na Pařížské mírové konferenci v letech 1918–1919. Protože se zajímám o osobnost Edvarda Beneše, chci především sledovat proměny jeho politického myšlení a zrození diplomata a státníka, kterým se stal, což mi prostředí největšího mírového jednání, jak je v mnoha publikacích konference nazývána, bezesporu umožňuje.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola se zabývá průběhem konference, jejími obecnými pravidly, průběhem zasedání, či prací expertů. Na konci kapitoly jsou zmíněny vybrané názory jejích účastníků. Druhá kapitola se věnuje životu E. Beneše od dětství až po rok 1918. Snažila jsem se klást důraz na postupnou přeměnu politického myšlení, kterou E. Beneš procházel během svých studií a učitelských let. Životopis končí v roce 1918, kterému je věnována následující kapitola. Třetí kapitola se soustředí na Benešovy politické aktivity v roce 1918, především na tvorbu politických smluv o uznání nově vznikajícího státu. Následující kapitola je československým náhledem na Pařížskou mírovou konferenci. Poslední kapitola je věnována dopadům této konference na Československou republiku a její další fungování.

Práce vychází především ze starší literatury. Nejprve jsem čerpala z pramenů a historických prací z 20. let a později je doplňovala o práce novější. Prameny jsem vybírala podle jejich autora, přičemž tím nejdůležitějším pro mou práci byl Edvard Beneš.

Hlavním pramenem, z něhož práce čerpá, jsou Benešovy paměti, především *Světová válka a naše revoluce*. Samotná konference v nich chybí, proto jsem informace doplnila osobní korespondencí E. Beneše s Tomášem Garrigue Masarykem a dokumenty československé zahraniční politiky. Výsledky konference jsem poté shrnula především z projevů E. Beneše a Karla Kramáře, které přednášeli na konci září 1919 v Národním shromáždění. Dalším cenným pramenem se staly československé dobové noviny, které podrobně informovaly o průběhu konference.

Z monografií byla největším opěrným bodem mé práce díla Jindřicha Dejmka, který se osobností Edvarda Beneše i československou zahraniční politikou dlouhodobě zabývá. Dalšími zdroji byly biografické publikace o Edvardu Benešovi či monografie a edice popisující průběh konference a její účastníky. Dopady Pařížské mírové konference na další vývoj Evropy a především Československé republiky jsem čerpala především z prací A. Klimka a Z. Kárníka, které se nově vzniklým státem zabývají.

Cílem mé práce je sledovat vývoj osobnosti Edvarda Beneše od dětství po zkušenost politika a diplomata, a s tím spojenou proměnu jeho myšlenek, názorů a představ, které souvisí i s postavením nově vzniklého státu na Pařížské mírové konferenci. Hlavním cílem je analyzovat Benešovy představy o nově vznikajícím státu, respektive koncepci, se kterou pracoval na mírové konferenci v Paříži a vizi, kterou při tom měl, tedy sledovat průběh konference z úhlu pohledu Edvarda Beneše. Pro pochopení jeho snah ohledně Československa zohledňuji události, které konferenci předcházely, tedy Benešovy zahraniční aktivity v roce 1918. Pro úplnost pochopení probírané problematiky bych chtěla nastínit průběh jednání mírové konference, včetně názoru jejích účastníků na ní. Zohlednit bych chtěla i reflexi mírové konference v československých dobových novinách, pro pochopení domácí atmosféry. Posledním důležitým cílem mé práce je zjistit dopady mírové konference na Československou republiku a zohlednit vyplnění či nevyplnění Benešových představ.

1. Pařížská mírová konference

Po skončení první světové války bylo nezbytné stanovit mírové podmínky mezi válčícími státy. Proto byla v lednu roku 1919 svolána do Paříže konference, která zasedala ve své úplnosti až do června 1919, kdy byl podepsán mír s Německem. Cílem tohoto setkání nebylo pouze dohodnout podmínky příměří, ale také stanovit řád v nově uspořádané Evropě. Pro vznik Československé republiky byla tato konference stěžejní, protože se na ní rozhodovalo o jejích hranicích, hospodářské situaci, mezinárodních vztazích a především o vyrovnání s rozpadlým Rakousko-Uherskem.

Zahájení mírových jednání se protahovalo. Příměří, které bylo uzavřeno s Německem původně na třicet dní, bylo několikrát prodlouženo a požadavky vůči němu byly stále stupňovány. Odklady konference nebyly vyvolány její důkladnou přípravou, ale neshody mezi vítězi, které se mírnily pouze tím, že se jejich řešení odkládalo. A. Klimek o začátku mírových jednání napsal: *„Na nátlak Francie zvolili za místo konání konference ne klidné zákoutí některého lázeňského města v neutrální zemi, ale hystericky rozvášněnou, ještě nedávno vpádem Němců ohroženou a nyní po pomstě páchnoucí Paříž. Vzhledem ke sporům zahájili konferenci bez pevného, celkového, dohodnutého programu.“*¹

Pařížská mírová konference byla otevřena dne 12. ledna 1919 neformální schůzkou hlav pěti velmocí a jejich ministrů zahraniční.² Tato schůzka měla být údajně pouze konverzací mezi těmito státníky. Na této schůzce bylo předloženo jejím účastníkům francouzské memorandum. Bylo v něm dosaženo mnoha dohod, ale také kompromisů, takže toto memorandum bylo nakonec odsouhlaseno, i když mnohá rozhodnutí v něm byla odsunuta na později.³

První otázkou bylo, které mocnosti se budou konference účastnit a kolik zástupců jim bude přiděleno. Nakonec bylo rozhodnuto přidělit zástupce každému státu, které Německu vyhlásilo válku, nebo s ním mělo narušené vztahy. Neutrálním státům bylo dovoleno účastnit se diskuzí, které se přímo týkaly jejich zájmů. Mnohem obtížnější bylo přiřadit jednotlivým státům počet jejich zástupců. Pět nejvýznamnějších mocností dostalo každý po pěti zástupcích, Srbsko, Belgie a Brazílie po třech, Čína,

¹ KLIMEK 1989 — KLIMEK: Jak se dělal mír roku 1919. Československo na konferenci ve Versailles. In: Slovo k historii 1989, č. 19, 7.

² Pět velmocí představovaly Velká Británie, Francie, Spojené státy americké, Itálie a Japonsko.

³ TEMPERLEY 1920 — Harold William Vazeille TEMPERLEY: A History of the Peace Conference of Paris. Díl II. London 1920, 247.

Řecko, Polsko, Hidžáz⁴, Portugalsko, Rumunsko, Siam a Československo každý dva a státy Jižní Ameriky každý po jednom. Neutrální státy neměly stejné postavení jako spojenecké mocnosti, ale jejich reprezentanti byli na konferenci přizváni, když to bylo zapotřebí.⁵

Mnohem složitějším problémem bylo, v jaké formě bude konference probíhat. Celé konference se účastnili zástupci různých států, velkých či malých. Hlavní otázky zůstávaly ale v kompetenci nejvýznačnějších pěti mocností a všeobecné konferenci byly předkládány až potom, co se na jejich řešení tato pětka již dohodla. Pro tyto účely byla ustanovena jako hlavní orgán konference tzv. Rada deseti, která byla ve skutečnosti pouhým rozšířením vrchní válečné rady. Rada deseti, jak byla neformálně nazývána, skládající se ze zástupců vlády, většinou prezidentů a zahraničních ministrů Spojených států amerických, Velké Británie, Francie, Itálie a dvou reprezentantů Japonska, se přeformulovala na konferenci v Paříži uprostřed března 1919, kdy se přejmenovala na Radu čtyř. Od počátku jednaly jako vláda a ne jako zákonodárný sbor. Jejich modelem byla Nejvyšší válečná rada, která byla založena na britském válečném kabinetu. Jejich sekretariát byl zároveň sekretariátem celé konference. Prezidentem rady deseti byl jmenován francouzský premiér Georges Benjamin Clemenceau (1841–1929).⁶ Této radě, která měla řídit konverzaci mezi státníky, bylo uděleno mimo jiné i právo rozhodovat o tom, které otázky budou zmíněny na hlavní konferenci. Rada si mimo jiné i vyhrazovala právo řešit otázky, pro něž bylo nutné preventivní opatření. Práva pěti nejvýznačnějších mocností byla zajištěna pravidlem, že se mohou účastnit všech komisí a menší státy byly přítomny pouze tehdy, pokud se projednávaly otázky, které se jich přímo týkaly. Nadvláda význačných mocností vyústila v radu deseti. Rozhodnutí, které ustanovilo práva těchto mocností, bylo nevyhnutelné. Pro začátek zde byl fakt, že legislativní síla musí korespondovat s opravdovou silou státu. Malé státy se i přes některé stížnosti prozatím spokojily se slibem, že jejich hlasy budou vyslyšeny v případě, že se jich bude projednávaný problém přímo týkat, přenechaly proto svá místa na konferenci větším mocnostem. Ve víru událostí jednaly velké strany samostatně více, než se očekávalo a řada smluv byla vytvořena pouze jimi a prezentována menším stranám pouze kvůli podpisům. První schůzka plenárního zasedání se konala dne 18. ledna 1919, ale záležitosti v ní projednávané byly zcela

⁴ Nejdříve součástí Osmanské říše, od roku 1916 samostatné Hidžáské království. Dnes region na západě Saudské Arábie ležící při pobřeží Rudého moře.

⁵ TEMPERLEY 1920, 247–248.

⁶ Francouzský politik a žurnalista. Dvakrát premiérem za Radikální stranu 1906–1909 a 1917–1920.

formální. Konaly se i další schůzky tohoto zasedání, ale i ty byly pouze formálním schválením rozhodnutí velkých stran. Pokus malých států prosadit svá práva byl zamítnut během druhé schůzky. Přírozeným výsledkem bylo, že plenární konference hrála pouze formální roli v organizaci. Bylo uskutečněno pouze šest setkání před podepsáním smlouvy s Německem a jenom jedno z těchto nich bylo zajímavé tím, že se na něm znění smlouvy dojednávalo. Malé státy musely být nadále spokojeny s předkládáním svých návrhů před tribunálem vyšších mocností, kromě sjezdů, kde mohly být částečně reprezentovány.⁷

1.1. Program konference

Po otevření konference bylo nejdůležitějším problémem určení otázek a pořadí, ve kterém budou projednávány. Zpočátku neměl nikdo jasnou představu o tom, jak by měla konference probíhat. Britský historik Harold William Vazeille Temperley ve své knize uvádí několik vizí průběhu konference: „*Francouzské schéma, které předkládalo seznam témat k projednání roztríděných do 18 skupin, bylo nakonec zamítnuto. Prezident Wilson předložil menší seznam a na prvním místě byla otázka Společnosti národů. Pan Lloyd George si přál vložit jako jeden ze stěžejních témat Odpovědnosti autorů války a potrestání obviněných z trestných činů proti Zákonu Národů. Podle názoru ostatních bylo nezbytné nejprve projednat územní otázky pro začátek demobilizace.*“⁸ Kromě otázky průběhu také byla otázka, jakým úkolem okamžitě zaměstnat pracovníky plenární konference a velkou skupinu expertů. Modelem průběhu bylo jmenování několika technických komisí pro nahlašování různých námětů v detailech, s nimiž státníci nemuseli být z velké míry seznámeni. Mnoho námětů bylo příliš složitých, aby byly projednávány pouhými úředníky, a proto se přistoupilo k jejich pozvolnému řešení, které spočívalo v předběžných diskusích se státníky. Malé státy musely předkládat své návrhy, zvláště ty které se týkají teritoriálních otázek, v psané

⁷ TEMPERLEY 1920, 248–250.

⁸ TEMPERLEY 1920, 252.

formě ke zvážení vyšším mocnostem.⁹ Z důvodů neshody při způsobu projednávání těchto návrhů byly malé státy požádány o předložení svých návrhů znovu, a to ústní formou. Dvě třetiny celkové reprezentace na radě deseti zaujímaly vyšší mocnosti, každá z nich měla dva až tři delegáty. Malé mocnosti se musely spokojit dohromady s pěti až šesti delegáty, mezi kterými docházelo často k neshodám.¹⁰

V únoru 1919 byly vykonány další kroky, které ovlivnily budoucí vývoj konference. Malé státy byly opět vyzvány k předložení svých požadavků a návrhů. Tyto požadavky byly prezentovány zástupcem státu, který používal pro své požadavky argumenty, jež by se daleko lépe řešily v psané podobě. Zkoumání návrhů státníky velkých mocností bylo povrchní a vznesené požadavky byly okamžitě předány komisím. Tím byla důstojnost malých národů polichocena. Práce komisí byla nerozvážná a její výsledky zapříčiňovaly, že se konference musela zabývat tématy, které plýtvaly její energií a zpomalovaly jednání. Přínosným výsledkem byla dohoda územních komisí velkých mocností, která přišla z odpovědí na teritoriální otázky, kterými byly záležitosti československé, polské, rumunské, jugoslávské, řecké, albánské, belgické a dánské.¹¹

Stanovení hraničních čar mezi nově vzniklými státy ztěžovala národností pestrost obyvatelstva na území střední Evropy. Tato problematika byla řešena dvojím způsobem, prvním bylo přenechání problému expertům, kteří si prostudovali geografii a historii území a poté vypracovali návrh na rozdělení,¹² případně hranice řešil takzvaný plebiscit, tedy tajné hlasování tamějšího obyvatelstva pod dohledem mezinárodního orgánu. V případě sporných otázek týkajících se zejména menších území se řešení odložilo až

⁹ Od 17. století, kdy francouzština nahradila latinu, byla považována za diplomatický jazyk používaný na konferencích. Na nejvyšší válečné konferenci byly úředním jazykem jak angličtina, na méně obvyklých setkáních ve Velké Británii, tak francouzština, která byla používána při setkáních ve Francii. Francouzi tvrdili, že přestože všechny dokumenty měly být napsány francouzsky i anglicky, tak i konference měly být uspořádány v obou jazycích. V případě sporu bude francouzský text brán jako finální, platný a závazný. Anglosaské mocnosti odmítly tento návrh přijmout, upozorňovaly, že angličtina byla oficiálním jazykem nejen britského impéria, ale i Spojených států. Požadovaly proto rovnoprávnost pro anglické znění dokumentů s tím, že to bylo nezbytné pro ratifikaci smlouvy americkým senátem. Italové byli připraveni zvolit francouzštinu, ale jestliže angličtina dostane stejná práva, požadovali je i pro italštinu. V danou chvíli nebyla na dosah žádná dohoda. Používala se francouzština i angličtina, ale dohoda s Německem vypracována v obou jazycích neměla žádnou italskou verzi. Anglosaské mocnosti mohly mít dojem, že dosáhly svého požadavku, ale byly vypracovány i italské verze dohod s Rakouskem a Bulharskem, přičemž za nejdůležitější bylo považováno francouzské znění těchto dohod. Němci používali pro vyjednávání svůj vlastní jazyk, ale text dohody s Německem neexistuje v německém jazyce.

¹⁰ TEMPERLEY 1920, 252–253.

¹¹ TEMPERLEY 1920, 257.

¹² Tento způsob byl většinou používán při řešení zásadních otázek.

po případném plebiscitu.¹³ Jedním z expertů, kteří byli na konferenci součástí naší delegace, byl Jan Krčmář (1877–1950).¹⁴

1.1.1. Jan Krčmář na Pařížské mírové konferenci

Jan Krčmář působil na právnické fakultě v Praze. Na mírovou konferenci v Paříži byl pozván jako expert na občanské právo a soukromé právo mezinárodní. Nepochybně mu pomohla i jeho schopnost rychle formulovat právní expertízy. Původně byl pro účast na konferenci vybrán kvůli problematice Labe, ke které jak později sám psal ve svých pamětech, se na konferenci nedostal. Ve svých pamětech kritizoval události před odjezdem delegace do Paříže, kdy její účastníci dostali pouze stručné instrukce. Dále vzpomínal na příjezd do Paříže, kam byly vypraveny dva vlaky s československou delegací. J. Krčmář, spolu se svými kolegy, cestoval ve druhém vlaku, a jak sám zmiňoval, cestovalo s nimi i mnoho obchodníků či turistů, kteří chtěli oživit své obchody v Paříži, nebo se jim po ní prostě zastesklo. Ani po příjezdu do Paříže problémy neskončily. Experti delegace měli podle J. Krčmáře tak malé finanční ohodnocení, že byli kolikrát nuceni jít se stravovat do levnějších podniků, což nevrhalo na československou delegaci hezké světlo. Teprve po čase byl expertům příspěvek zvýšen. Podle Krčmářových dokumentů lze soudit, že byla řada otázek projednávána i neformálně, a to u večeří, procházek, v kavárnách, cukrárnách či na nočních schůzkách.¹⁵

Z Krčmářových pamětí vyplývá, že velkou část přípravných prací pro konferenci vykonal Edvard Beneš ještě předtím, než do Paříže dorazili další českoslovenští delegáti. Podle jeho pamětí se Beneš vždy spoléhal sám na sebe. Jádro československých stanovisek obsahuje memoranda, která byla nejvyššímu orgánu mírové konference předložena již dne 5. února 1919 a týkala se historických, ekonomických, vojenských, strategických a dalších důvodů existence československého státu. Hlavní pozornost v nich byla věnována především určení hranic, které kombinovalo historické hranice, územní požadavky a připojení Slovenska k českým zemím. E. Beneš sice využil podklady, které pro přípravu mírové konference přišly z Prahy, ale provedl jejich závěrečnou redakci a on sám je prezentoval na konferenci.

¹³ FERENČUHOVÁ 2011— Bohumila FERENČUHOVÁ: Mierova konferencia, mierové zmluvy a nový európsky systém. In: DEJMEK a kol. 2011, 24.

¹⁴ Rakousko-uherský, český a československý právník a politik. Ministr školství a národní osvěty v roce 1926 a v letech 1934–1936.

¹⁵ KUKLÍK 2011 — Jan KUKLÍK: Československá delegace na pařížské mírové konferenci ve světle memoárů profesora Jana Krčmáře. In: DEJMEK a kol. 2011, 125–130.

První Krčmářovou prací na konferenci bylo vypracovat expertní posudek na československý nárok na reparace. Byl to právě J. Krčmář, s nímž E. Beneš konzultoval své myšlenky, a kdo jim dával právníckou formu. Jeho argumenty a podklady, které při své práci připravil, byly často využity v diplomatických jednáních, protože si všímal nejen vlastních zájmů, ale také se vyjadřoval k argumentům protistrany či podáním jiných delegací.¹⁶

Právních a právně historických argumentů povolaných expertů bylo nejvíce zapotřebí při jednáních o zajištění hranic československého státu, tedy při jednáních o tzv. teritoriální statut. Mírová konference v Paříži a mírové smlouvy na ní ustanovené obsahovaly i řadu majetkoprávních a finančních otázek, které byly pro Československo neméně důležité. Jednalo se o rozdělení majetku a finančních závazků zaniklého Rakousko-Uherska, ale i o ekonomické a finanční klauzule mírových smluv ve vztahu k vítězným mocnostem, poraženým i nástupnickým státům. Nejvíce se J. Krčmář zapojil při argumentaci československých hranic s Polskem.¹⁷

1.2. Veřejnost jednání

Snad nejobtížnější ze všech raných rozhodnutí byla otázka veřejnosti průběhů jednání. Do Paříže se sjelo mnoho novinářů, takže celý svět upíral pozornost na konferenci. Její rozhodnutí ovlivňovala každou zemi a zprávy o jejím průběhu byly dychtivě očekávány v každém koutu světa. Dále bylo prosazeno přijetí prvního požadavku prezidenta Woodrow Wilsona (1856–1924)¹⁸ o otevřených dohodách. Spojenecké mocnosti se na této otázce shodly a tvrdily, že pouze zveřejňováním průběhu jednání může dojít k takovému řešení, které uspokojí očekávání obyvatel. Cenzura tisku byla zrušena ve Velké Británii a ve Spojených státech amerických, ale byla udržována ve Francii. Zástupci tisku v Paříži byli přirozeně dychtiví po získání informací, které jim mohly poskytnout nové zprávy, kterými by uspokojili své zaměstnavatele. Podobná stanoviska byla zvažována státníky, jejichž pozice závisela na veřejném mínění.¹⁹

Především nebyl žádný záměr umožnit tisku přístup ke skutečně důvěrným diskusím Rady deseti. Velký důraz byl kladen na fakt, že se jednalo o kabinet, nikoli o parlamentní shromáždění národů. Diskuse byly vždy prováděny v utajení, což mělo

¹⁶ KRČMÁŘ 2007 — Jan KRČMÁŘ: Paměti. Sv. 2, Díl II. a III. Pelhřimov 2007, 25–28.

¹⁷ KRČMÁŘ 2007, 33–36, také KUKLÍK 2011, 133.

¹⁸ Politickou kariéru začal jako guvernér státu New Jersey. Roku 1913 zvolen prezidentem Spojených států amerických, kterým byl do roku 1921.

¹⁹ TEMPERLEY 1920, 254–255.

zamezit vzniku rozporů ve veřejném mínění, které by znemožnilo tvorbu kompromisů. Brzy bylo shledáno, že většinu důvěrných diskusí se nepodařilo utajit. Články obsahující slova zmocněnců se objevily ve více než jedné novinách a pokusy o vypátrání zdroje úniku informací byly bezvysledné. S největší pravděpodobností vedlo k únikům informací velké množství lidí zapojených do konverzace a rozsáhlý pohyb dokumentů. Těmito způsoby byla veřejnost informována o nejtajnějších záležitostech, které se na konferenci projednávaly. Otázkou pro veřejnost zůstávalo, jak moc spolehlivé tyto informace byly, protože zmocněnci se vyjadřovali více k oficiálním verzím. V pozdějších fázích, během rady čtyř, byla bezpečnost informací mnohem lépe zajištěna.²⁰

1.3. Státníci na mírové konferenci

Pařížské mírové konference se zúčastnilo mnoho lidí a bylo o ní vydáno mnoho publikací. Proto tuto část věnuji pohledům jejích účastníků. Tímto krokem chci poukázat na rozdílnost vnímání jednoho dějinného okamžiku a prosazování svých cílů v jednotlivých vzpomínkách účastníků konference.

Francouzský premiér G. B. Clemenceau o začátcích jednání napsal: *„Když přišla chvíle jednání, obecný problém pro nás vítěze byl udělati mír ze zájmů, společných dvěma, třem, čtyřem atd. tak, jak jsme dělali válku. Buďte jisti, že každý na to pomýšlel ze své strany ve chvílích úzkosti nebo i prostého napětí, ale ne tolik jako by se mohlo souditi, neboť nejprve šlo o to žít, nežli bylo možno uvažovati o tom, co by se mělo udělat, až život bude zachráněn.“*²¹ Britský premiér D. Lloyd George (1863–1945)²² o začátcích jednání a rozhodnutí, že se všechna moc na konferenci soustředila do rukou pěti velmocí, napsal: *„Hlavní tíha války padla na velmoci a vítězství bylo téměř výlučně jejich.“*²³ Člen americké delegace a sekretář prezidentské kanceláře Robert Lansing (1864–1928)²⁴ ve svém náhledu na konferenci sledoval především pro Američany typický cíl ukotvení Společnosti národů, proto napsal: *„Udržení mezinárodního míru je*

²⁰ TEMPERLEY 1920, 255–256.

²¹ CLEMENCEAU 1930 — Georges Benjamin CLEMENCEAU: Velikost a bída jednoho vítězství. Praha 1930, 179.

²² Britský státník a politik. Členem dolní sněmovny od roku 1890, 1906–1908 ministr obchodu, 1908–1916 ministr financí, 1916–1922 premiér Velké Británie.

²³ LLOYD GEORGE 1938 — David LLOYD GEORGE: The Truth about the peace treaties I. London 1938, 215.

²⁴ Americký právník a politik, sekretář prezidentské kanceláře W. Wilsona. Právní poradce ministerstva zahraničních věcí 1915–1920. Na Pařížské mírové konferenci člen americké delegace při jednáních o míru.

stálou politikou civilizace, a proto Společnost národů bude organizována, aby předešla mezinárodní válce.“²⁵

²⁵ LANSING 1921 — Robert LANSING: Peace negotiation. The personal narrative. Boston and New York 1921, 116.

2. Edvard Beneš od roku 1884 do roku 1918

Monografií o životě Edvarda Beneše bylo již vydáno mnoho. Cílem této kapitoly je představit osobu Edvarda Beneše od narození do Pařížské mírové konference, nastínit změny, kterými během svého politického i soukromého života prošel a tím získat obraz o jeho politických aktivitách i příčinách, které ho vedly k jeho pozdějšímu jednání.

2.1. Od dětských let po studium gymnázia v Praze

Edvard Beneš se narodil dne 28. května 1884 v malém západočeském městečku Kožlany. Jeho otec Matěj Beneš byl rolník a se svou ženou Annou na počátku společného soužití vlastnil 4,5 ha pole, kde později museli pracovat i jejich děti, kterých měli dohromady deset. Nejstarším byl Václav, který se později stal učitelem, po něm přišla na svět Regina, roku 1870 se narodil Jan, o dva roky později Barbara, po ní Albert, který zemřel brzy po narození, roku 1875 Bedřich, který později zdědil rodinný grunt, krátce po něm Cecílie, která vzápětí zemřela, roku 1878 Vojtěch, tři roky po něm Ladislav a nakonec Edvard. Tvrdě pracující rodiče zaměstnávali i svoje děti, které se museli podílet na chodu hospodářství a pomáhat na polích. Společné rodinné úsilí vedlo ke ztrojnásobení majetku a nakonec i k tomu, že se Matěj Beneš rozhodl obchodovat s obilím, takže si otevřel v Kožlanech vlastní obchod. Třem ze svých synů potom mohl dopřát dlouholetá studia v Praze, odkud chlapeci jezdili každé léto pomáhat na rodinné hospodářství.²⁶

Pro otcovo vytížení byl malý Edvard vychováván spíše matkou a hlavně jeho starší sestrou Barbarou a bratrem Vojtěchem, se kterými trávil nejvíce času péčí o dobytek a drůbež. Sourozenci ho charakterizovali jako vnímavého a chytrého hochu, který měl občas sklony k lumpárnám. Edvard byl matkou vychováván, stejně jako jeho sourozenci, v katolické víře, kterou se jim snažila vštěpovat pravidelnými návštěvami bohoslužeb a poutí do okolních vsí. S přibývajícím věkem se ale tři její synové od katolicismu a víry v Boha jako takové odklonili.²⁷

V roce 1890 začal Edvard chodit na obecnou školu v Kožlanech. Podle jeho sestry Reginy měl na učení mnohem více času než jeho sourozenci, protože byl nejmladší, tudíž mu školní povinnosti nedělaly žádné problémy. Stal se vášnivým čtenářem, což brzy rozšířilo jeho intelektuální obzory. Často sedával v okně a učil se,

²⁶ DEJMEK 2006 — Jindřich DEJMEK: Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata I.; Revolucionář a diplomat. Praha 2006, 22–23.

²⁷ ZEMAN 2009² — Zbyněk ZEMAN: Edvard Beneš. Politický životopis. Praha 2009, 15–18.

podle jeho sestry to byla jeho nejčastější činnost, na rošťárny nebyl.²⁸ Jako školák dělal Edvard ministranta u kožlanského faráře, ale jeho obdiv k české husitské minulosti a zároveň vliv starších bratrů, zejména Václava, který se klonil k Masarykovým realistům a Vojtěcha, který byl již při studiu socialisticky orientovaný, posílil jeho pochybnost ve víru jako takovou. Matčiny představy o tom, že bude Edvard studovat na kněze, se jeho postupným vývojem rozplynuly. E. Beneše také značně ovlivnil jeho pozdější pobyt v Paříži na Sorbonně, kde pobýval v době rozluky státu a církve roku 1905. Tato doba a její následky v něm s největší pravděpodobností zapříčinily postupný odklon od církve, který se začal projevat v aktuálních protikatolických novinových článcích, které zasílal do českých listů.²⁹

S přímluvou obou zmiňovaných starších bratrů a řídícího kožlanské školy se nakonec i Edvardův otec rozhodl, že umožní nejmladšímu synovi studovat. Jeho podmínkou bylo studium nějakého praktického, nejlépe technického či hospodářského oboru na reálce. Když v roce 1896 dorazil na ústní pohovor do Prahy na reálku, kde měl studovat, připletl se omylem do reparačních zkoušek tamějších studentů a po prokázaných znalostech ho profesori doporučili ke studiu nějakého humanitního oboru. Edvard Beneš tedy začal svá studia v Praze na podzim 1896 na českém gymnáziu na Královských Vinohradech.³⁰

Praha byla v době Benešových studií městem, které měnilo radikálně svou podobu, kromě sílicích politických výbojů docházelo k elektrifikaci města a dalším změnám o které se zasloužila průmyslová revoluce. Mladý Edvard bydlel tehdy u svého bratra Václava ve Vršovicích, které byly tehdy samostatnou vsí. Na Vinohradském gymnáziu ho vyučovalo mnoho pedagogů, kteří byli mnohdy špičkami ve svém oboru, příkladem za všechny byl historik Emanuel Peroutka³¹ (1860–1912), který patřil k Benešovým oblíbeným vyučujícím. Edvard Beneš záhy začal s intenzivním studiem západních jazyků, které podnítily jeho pozdější univerzitní zájmy. Benešovy studijní výsledky se lišily v prvních a posledních ročnících celkem markantně. Zatímco v prvních ročnících byl premiantem téměř bez učení, ke konci studia se jeho výsledky byly spíše „dobré“ než „výborné“. Podle Benešových vzpomínek i svědectví jeho sourozenců byl Edvard ve svých patnácti letech více rebelem, než pilně se připravujícím

²⁸ JANDÍK 1936 — Stanislav JANDÍK: Edvard Beneš ve vzpomínkách svých sourozenců. Praha 1936, 25–27.

²⁹ KUKÁNOVÁ 2014 — Zlatuše KUKÁNOVÁ: Edvard Beneš a římskokatolická církev. Praha 2014, 8.

³⁰ DEJMEK 2006, 25–27.

³¹ Profesor klasické archeologie na české univerzitě, klasický filolog a historik antiky. Učitelem na gymnáziu v Královských Vinohradech od roku 1895.

studentem. Na rozdíl od svých spolužáků nepodléhal životu velkoměsta, kouření ukončil chvíli po vstupu na gymnázium a s alkoholem přestal ve svých osmnácti letech. Až neobvyklá byla jeho pohlavní zdrženlivost, která ovlivnila později obecně jeho vztah k ženám.³²

Edvard Beneš se v době svých gymnazijních studií začal více než o vyučované předměty zajímat o politickou a sociologickou literaturu, která se do Čech dostala. Rád četl nové knihy, četl raději než poslouchal, co profesori na gymnáziu a později i univerzitě vykládali. Dalším jeho zájmem byl fotbal, kterou začal hrát již v sekundě a přes přísný školní řád se brzy stal členem fotbalového klubu pražské S. K. Slavie. O několik let později si díky tomuto sportu poranil nohu a zůstal kvůli tomu několik týdnů v nemocnici, čímž se prozradila jeho nepovolená sportovní aktivita. I proto začal být některými vyučujícími považován za hulváta, před kterým nebyla žádná slibná kariéra. Kopanou hrál po svém uzdravení dál až do studií na univerzitě, kdy z časových důvodů musel přestat.³³

Přes všechna úskalí, kterými jako dospívající gymnazista procházel, z E. Beneše vyrostl mladý muž, který se cílevědomě vzdělával a začal vážně uvažovat o politické dráze opřené o profesionální studia. Vliv obou starších bratrů a neustálý kontakt s domovem přispěly k pozorování dobových problémů a touze přispět k jejich řešení. Díky letním návštěvám rodné vsi, kde musel pomáhat s rodinným hospodářstvím, si neustále uvědomoval, co je dřina chudších vrstev, což bezesporu formovalo jeho další politické smýšlení.³⁴

V paměti jeho sestry Reginy vystupoval E. Beneš takto: „*To už začal hloubat ve všelijakých filosofiích. Ale na práci, to byl pořád... Však i jako velký student dělal na poli, až měl na ruku pryskejře. A když byla práce, přiskočil na pomoc sám, nikdo ho do ní strkat nemusil.*“³⁵

Pár let před maturitou se E. Beneš přestěhoval od svého bratra Václava, který ho zasvětil do částí Masarykových spisů a u něhož přišel do styku s deníkem *Čas* a revuí *Naše doba*, do kterých měl o pár let později začít přispívat, k bratru Vojtěchovi na pražský Žižkov. Socialisticky orientovaný Vojtěch seznámil Edvarda s prostředím sociální demokracie a jejím tiskem *Právo lidu*. Tyto vlivy v něm utvrzovaly jeho

³² DEJMEK 2006, 27–29.

³³ HITCHCOCK 1946 — Edward Bering HITCHCOCK: *Zasvětil jsem život míru*. Praha 1946, 29–34.

³⁴ DEJMEK 2006, 29–30.

³⁵ JANDÍK 1936, 32.

levicovou a socialistickou orientovanost a demokratismus, který se nejvíce projevil v době jeho nástupu na univerzitu.

Roku 1903 se E. Beneš poprvé setkal s T. G. Masarykem, který ho pozval, aby pro jeho revuí *Naše doba* překládal stati z angličtiny a francouzštiny a brzy přibyly další texty. Autor politické biografie druhého československého prezidenta Jindřich Dejmek výsledek tohoto setkání ve své knize shrnul takto: „*Tak Beneš ještě před svojí dvacítkou – a před maturitou – navázal spolupráci nejen s jednou z prominentních českých kulturně-politických revuí, ale také T. G. Masarykem, jež znamenala už vykročení k příští mnohostranné spolupráci, poprvé kulminující o dekádu později po výbuchu Velké války.*“³⁶

2.2. Na evropských univerzitách

Dne 9. července 1904 zakončil Edvard Beneš gymnazijní vzdělání maturitní zkouškou, která mu umožnila postup k dalšímu vzdělání. Z gymnázia odcházel jako sebevědomý mladý muž s vyhraněnými politickými názory a zároveň s rozhledem, díky němuž později ve své žurnalistické aktivitě mohl zasahovat do veřejného dění. Na podzim roku 1904 se E. Beneš zapsal na Filozofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity s jasným cílem získat co nejrychleji doktorát coby základ pro jeho další odborný rozvoj, díky kterému by poté mohl aktivně vstoupit do politického života.³⁷ Později tvrdil mimo jiné i to, že zamýšlel nejméně pětadvacet let studovat filozofii, sociologii a národní hospodářství, několik cizích jazyků pro něj bylo samozřejmostí.

J. Dejmek jeho píli hodnotil takto: „*Předešleme, že se mu podařilo alespoň částečně tyto úmysly realizovat, jen výbuch světové války zkrátil roky příprav jím předjímané na necelou polovinu. I tak se však ukázalo, že pětiletá univerzitní i mimouniverzitní studia, realizovaná nakonec většinou mimo Čechy a Rakousko, učinila spolu s následujícím sebevzděláváním z mladého Beneše – také díky jeho nepopíratelné píli, soustavnosti a jistě i talentu – jednoho z Čechů s největším evropským rozhledem. Právě vědomosti a zkušenosti nabyté v tomto období zúročil bohatě v propagačním, diplomatickém a nakonec i politickém zápase za československý stát v letech válečných.*“³⁸ Co se týče Benešova univerzitního studia, měl zapsané hlavně přednášky jazykovědné a literárněhistorické, menší vliv na něj měly základy etiky a Masarykovy *Dějiny filozofie*. Nicméně na něj zapůsobila Masarykova osobnost

³⁶ DEJMEK 2006, 31.

³⁷ ZEMAN 2009², 20–21.

³⁸ DEJMEK 2006, 33.

i jeho humanitní názory.³⁹ Zajisté nepatřil k těm, co by pilně navštěvovali všechny zapsané předměty. Později přiznal, že raději četl knihy, které jeho kantoři napsali, než aby poslouchal jejich přednášky. Touha po širším rozhledu a moderních politických oborech zahнала mladého E. Beneše na několik semestrů do Paříže, kde chtěl pokračovat ve svých filologických studiích. Z důvodů nedostatku finančních prostředků se uchýlil k neobvyklému řešení, v létě 1905 dohodl, že bude pravidelně přispívat do deníku sociálních demokratů *Právo lidu*. Tato dohoda mu umožnila v srpnu 1905 zamířit do jednoho z center evropské, či dokonce světové politiky.⁴⁰

Francie, do které E. Beneš přijel studovat, byla v té době zemí, jež procházela dynamickým politickým rozvojem, kde šlo především o upevnění republikánského systému. Mladý E. Beneš se do této země ihned zamiloval, jak zmiňuje ve svých pamětech: „...*pro tradici veliké revoluce, pro velkorysost její národní historie, pro její lásku ke svobodě myšlení, pro plnost života kulturního, pro velikost její filosofické, vědecké, literární a umělecké kultury, pro tradiční tendence její humanitní.*“⁴¹ Další událostí, která E. Beneše zaujala ve francouzském veřejném dění byl zákon o odluce církve, který byl přijat v prosinci roku 1905 a tím byl odstartován dlouhodobý zápas Paříže s Vatikánem, jež měl dopad na celé politické dění ve Francii až do první světové války a tudíž byl pro zapáleného žurnalistu a antiklerikála, jakým E. Beneš byl, zajímavým tématem.⁴²

V Paříži žil E. Beneš velmi skromně. Bydlel v malém pokojíku, kde měl jen nejnnutnější věci a polici na knihy. Ve Francii také potkal svou ženu Hanu, se kterou se v roce 1906 zasnoubil.⁴³ Na pařížské univerzitě si E. Beneš zapsal převážně přednášky na témata jazyková a literárněhistorická. Zapsal si mimo jiné i dějiny moderní Francie, Ruska či Německa. Postupně rozšiřoval okruh svých zájmů a hlta všechny dosažitelné informace. V roce 1907 se zapsal i na studium politických věd na univerzitě v Dijonu. Benešovým největším příjmem v době studií byly honoráře za články, které posílal do socialistických listů a revue *Volné myšlenky* v Čechách. Na počátku své žurnalistické aktivity se zabýval především soubojem státních úřadů s katolickou církví ve Francii a sociálními zápasy francouzského dělnictva. Výčet témat, o kterých E. Beneš ze

³⁹ HITCHCOCK 1946, 38.

⁴⁰ DEJMEK 2006, 31–36.

⁴¹ BENEŠ 1935a — Edvard BENEŠ: Světová válka a naše revoluce; Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. Sv. I. Praha 1935, 4.

⁴² KUKÁNOVÁ 2014, 8 nebo také DEJMEK 2006, 36–37.

⁴³ NOVOTNÝ/KUFNEROVÁ 2006—Karel NOVOTNÝ / Zlata KUFNEROVÁ: Člověk Edvard Beneš. Čtení o druhém prezidentovi. Praha 2006, 30–36.

zahraničí čtenáře *Práva lidu* informoval, se postupem času rozšiřoval. Jeho příspěvky přestaly být tak radikální a začaly se stávat více liberálními. E. Beneš si neustále rozšiřoval obzory v oblasti politických věd a nejlépe o tom svědčí texty, které začal psát v roce 1906 o politickém a sociálním životě ve Velké Británii. Pro tyto účely musel začít podnikat cesty do Londýna a naskytla se mu tak příležitost pozorovat dva největší západní demokratické systémy tehdejší Evropy. Jako jeden z mála Čechů mohl porovnat odlišnosti těchto demokracií, přičemž francouzský systém na něho udělal větší dojem a ovlivnil jeho pozdější smýšlení a politickou orientaci.⁴⁴

Z Velké Británie psal Beneš ve svých statích především ve znechuceném a kritickém duchu k tamější politice. Stále srovnával Londýn s Paříží, takže pocity, které z těchto dvou metropolí měl, byly zcela odlišné. Zatímco Paříž na něj velice zapůsobila, jak bylo zmíněno výše, Londýn ve svých pamětech popisuje takto: „...*cítíte hnus nad takovým životem, lítost a bolest nad těmi ubohými bytostmi mění se v odpor, jste disgustováni, roztrpčeni, ta lidská anglická mraveniště ve vás budí hnus a odpor.*“⁴⁵ V roce 1907 začal E. Beneš svoje radikální a kritické názory zmírňovat a posuzoval aktivitu vlády a jejího premiéra vcelku pozitivně. Otevřeně však kritizoval koloniální politiku Velké Británie, která podle jeho slov mohla vést k národnímu uvědomění Indů, Egypťanů a dalších národů, a tím později i k ohrožení míru na kontinentu.⁴⁶ Benešovy příspěvky, které posílal do českých novin, byly většinou dlouhé nebo na pokračování. Uchyloval se v nich k moralizování a psal bez schovávavosti převážně své dojmy z první ruky.⁴⁷

Další zastávkou při cestování po velkých evropských metropolích byl Berlín, kde se zapsal na filozofickou fakultu tamější univerzity. V létě 1908 si zapsal osm předmětů, z nichž germanistika tvořila jen menšinu, tedy jen dvouhodinový cyklus o dějinách německého románu. Dále pokračoval ve studiu francouzské literatury, ale zde se zaměřil více na literaturu ruskou a polskou. E. Beneš nikdy nebyl horlivým posluchačem přednášek, těžko tedy soudit, že se jeho zvyklosti změnily v době, kdy dopisoval svoji „thesi“ k získání doktorátu v Dijonu či přes jeho bohatou žurnalistickou činnost. Semestr, který strávil v Berlíně, mu byl pražskou filozofickou fakultou uznán jen díky literárněhistorickým a jazykovým přednáškám, které zapadaly do jeho vzdělávacího cíle stát se profesorem jazyků. Berlínské prostředí, na rozdíl od pařížského

⁴⁴ DEJMEK 2006, 37–43.

⁴⁵ BENEŠ 1935a, 5.

⁴⁶ DEJMEK 2006, 43–47.

⁴⁷ ZEMAN 2009², 21.

či londýnského, na něj nepůsobilo dobře z mnoha příčin. Jako demokrata, ovlivněného západními socialisty ho nenadchla vojenská přehlídka, které byl v Berlíně v roce 1908 svědkem. Na Němcích mu imponoval hospodářský rozvoj, píle a úsilí, které měli, co ho pobuřovalo, což popsal ve svých pamětech: „...okázalé stavění německé síly na odiv, sebevědomí některých významných kruhů německých...“⁴⁸ Během svých studií v Berlíně se příliš k německé vnitřní politice nevyjadřoval, články, které psal, se týkaly spíše zahraniční politiky říše, přičemž lze tvrdit, že vůči ní nebyly nijak kritické.⁴⁹

Svou disertační práci zaměřil E. Beneš na „českou otázku“ v Rakousko-Uhersku. Měla se stát jakousi syntézou realistického přístupu k řešení národnostní otázky v monarchii. Jeho práce se nijak výrazně nelišila od většiny tehdejších politických úvah, kde pečlivě zkoumal názory českých politiků počínaje Františkem Palackým a Karlem Havlíčkem Borovským, na kterých chtěl naznačit, že Čechům nikdy nešlo o rozbití monarchie, ale o její demokratizaci. Vazbu mezi Rakouskem a českými zeměmi považoval za tak silnou, že by k jejímu přetržení nemohlo dojít. Národnostní problém v Rakousko-Uhersku podle jeho názoru řeší všeobecné hlasovací právo a demokratizace monarchie. Každý národ měl podle Benešových slov právo na vlastní entitu, která by měla být základní jednotkou jednotlivých částí federalizovaného soustátí. Jeho návrh na řešení národnostního vyrovnání vycházel z kombinace realistického a socialistického přístupu. Rozdělení země navrhoval podle národnostního složení na konkrétních územích, přičemž pro každé chtěl vlastní samosprávu, což by v některých oblastech znamenalo ztrojení administrativy a nesmírné komplikace v napojení na ústřední vládu a osobu panovníka.

Dne 24. června 1908 získal E. Beneš doktorský diplom na univerzitě v Dijonu, který mu ovšem česká školská správa nechtěla uznat, a tak musel na krátký čas znovu studovat v Praze. Ironií osudu je, že to byl právě Dijonský doktorát, který ho opravňoval k vykonávání mezinárodního práva, a proto mohl být později volen předsedou nejvyššího soudu veřejného mínění, neboli Společnosti národů.⁵⁰ Do Prahy se vracel muž, který díky svým schopnostem poznal západní velmoci a Německo a měl o jejich vnitřní i zahraniční politice přehled jako málokdo v českých zemích. V této době také

⁴⁸ BENEŠ 1935a, 5.

⁴⁹ DEJMEK 2006, 48–50.

⁵⁰ HITCHCOCK 1946, 78.

začal přispívat do francouzských novin, to mu pomohlo vejít v podvědomí tamějších lidí, což se mu v pozdějších dobách bezesporu hodilo.⁵¹

Na podzim roku 1908 začal E. Beneš znovu navštěvovat pražskou univerzitu, aby zde zakončil své univerzitní vzdělání i doma. I když se jeho okruh zájmů značně rozšířil, stále zůstávalo jeho prioritou získat doktorát v oblasti filologie, aby mohl vyučovat jazyky. V létě 1909 začal docházet na přednášky o soukromém právu na právnickou fakultu, kde ve studiu nepokračoval, protože získal vytožený doktorát⁵² a absolutorium pro vyučování němčiny a francouzštiny⁵³, které hned od září 1909 využil, i když zatím jen jako suplující profesor na Československé obchodní akademii na Novém Městě v Praze. Pro E. Beneše to byl první krok k dalšímu sebezdokonalení a byl i přípravou pro politickou kariéru, které chtěl dosáhnout.⁵⁴ Na půdě Československé akademie obchodní vyučoval francouzštinu, angličtinu a národní hospodářství. Stal se členem Masarykovy realistické strany. Do politiky ale ještě příliš nezasahoval, spíše pořádal besedy pro mládež.⁵⁵

2.3. Počátky politických aktivit

Edvard Beneš svůj vstup na politickou scénu započal veřejnými přednáškami. Programově nechtěl vstoupit do aktivní politiky a nestal se prozatím členem žádné strany, ale zapojoval se do aktivit pokrokové strany. Benešův vstup do politiky je v Dejmkově knize popsán takto: „...ve své zřejmě první veřejné politické přednášce o 'národnostní otázce' zaujal vyhraněné stanovisko k tomuto stále palčivějšímu problému. Jasně ukazovalo, že politizující intelektuál Beneš nezamýšlí z programových premis, jež si přivezl ze Západu, nic slevovat ani ve vztahu k zaběhnutému modelu dosavadní české politiky.“⁵⁶ Hlavní myšlenkou jeho prvního vystoupení byla teze, která spojuje národnostní problém se základními právy člověka. Národnostní otázky podle jeho

⁵¹ DEJMEK 2006, 50–54.

⁵² Tématem jeho disertační práce se stal problém o původu a vývoji moderního politického individualismu do Velké francouzské revoluce. Nejprve v této práci probral vliv křesťanství na vznik individualismu a poté se pokusil stopovat zárodky politického individualismu. Dále sledoval posuny v právním myšlení absolutistického státu v různých obdobích. Klíčovým se pro něj stal vznik teorie o přirozeném právu.

⁵³ Podle A. Klimka nesložil zkoušky na středoškolského profesora filologie, proto byl zaměstnán jako suplent, neboli výpomocný učitel, přičemž mu bylo opakovaně obnovováno ministerstvem kultury „prominutí vzdělání“ viz. KLIMEK 1992 — Antonín KLIMEK: Zrození státníka. In: Slovo k historii, 1992, 5.

⁵⁴ DEJMEK 2006, 54–57.

⁵⁵ NOVOTNÝ/KUFNEROVÁ 2006, 43.

⁵⁶ DEJMEK 2006, 58.

názoru lze vyřešit pouze celkovými progresivními reformami státu a změnami v domácí politice.

Funkci suplujícího pedagoga na pražské Československé obchodní akademii vykonával E. Beneš necelé dva roky, během nichž projevil kromě pedagogických činností značnou publicistickou aktivitu a dále se vzdělával v politických vědách, což ho vedlo k další cestě na západ Evropy a poté rychle sepsané habilitační práci. Soustavně si rozšiřoval obzory ve studiu politických teorií, což se odrazilo i v jeho publikační činnosti. V prosinci 1909 se oženil s Hanou Vlčkovou, která mu vytvořila dokonalé domácí zázemí. Počáteční hmotné zabezpečení, které mu poskytla v podobě domu v Riegrových sadech, bylo jen počátkem její pomoci. E. B. Hitchcock ve své knize uvedl: „*Dr. Beneš prohlásil, že to byla doba, kdy se nejvíc naučil. Vrhla se na poznávání systematicky, hospodárně. Konečně věděl jak rozlišovat jednu věc od druhé, co volit, co jak nedělat. Hana byla také na stráž: starala se, aby měl vhodné jídlo, aby nosil galoše, čekala na něho, až přijde domů, vždycky plna dobré nálady, trpělivá, chápající.*“⁵⁷ Tentýž rok začal přispívat do realisty ovládaného periodika *Naše doba*, které ideově ovlivňoval T. G. Masaryk. Po dobu jednoho roku v něm seznamoval čtenáře s dělnickým hnutím ve Velké Británii a pokoušel se vysvětlit rozdíly mezi kontinentální a ostrovní politikou. Ve všech jeho vydaných člancích lze pozorovat posun Benešova myšlení a změny některých názorů způsobené širším rozhledem, který během studií získal. Právě během své publikační činnosti potkal nejvíce lidí, s nimiž později spolupracoval a organizoval odboj proti monarchii.⁵⁸

V roce 1911, kdy se připravoval na habilitaci, dostal od ministerstva kultu tzv. habilitační stipendium, díky němuž mohl opět rok studovat ve Velké Británii a Francii. Oba státy za Benešovy nepřítomnosti prošly velkými politickými změnami, i přesto v nich stále panoval neklid a bouřlivá politika. E. Beneš po dvou měsících strávených v Paříži odjel do Londýna, který se stal jeho hlavním působištěm. Zaměřil se zde především na sociologii a politologii. Jeho vědecké práce byly kvalitní, obsahově výstižné, ale chyběla jim čtivost a originalita.⁵⁹ Během svého působení na západě vyšel v Rakousko-Uhersku jeho poslední díl *Stručného nástinu vývoje moderního socialismu*,

⁵⁷ HITCHCOCK 1946, 84.

⁵⁸ DEJMEK 2006, 60–64.

⁵⁹ KLIMEK 1992, 5.

který použil k vyjádření názorů na aktuální politiku. E. Beneš zde podal výklad o národnostní otázce se zvláštním důrazem na českou otázku.⁶⁰

E. Beneš postupně měnil svůj postoj vůči Rakousku a nejpravděpodobnějším důvodem této změny byla vyostřující se národní tenze, která se nejvíce projevovala v českých zemích. E. Beneš ve svých pamětech uvedl: „*Politický zápas uvnitř říše rakousko-uherské, boj o všeobecné právo hlasovací, anekční krise bosenská r. 1908, absolutism v Čechách a Chorvátsku mě přesvědčovaly, že i politicky prožíváme dobu velikých krisí, které povedou buď po dobrém, buď po těžkých otřesech k hlubokým proměnám.*“⁶¹ Změna přišla v listopadu 1911 s nástupem nového ministerského předsedy Karla Stürgkha (1859-1916),⁶² který nepřizval do vlády české občanské strany a rozhodl se řešit česko-německé konflikty omezením zbývající části české autonomie a následnou přípravu oktroje,⁶³ kterou E. Beneš později kritizoval ve své habilitační práci. Zároveň s jejím dokončením, se stal univerzitním docentem, který hlasitě projevoval své postoje ke stávající struktuře habsburské monarchie.⁶⁴

Dne 4. října 1912 podal E. Beneš žádost o habilitaci z filozofie se zvláštním zřetelem k sociologii na Filozofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity na základě sepsání monografie na téma politického stranictví. Následně byla jeho práce doporučena ke schválení profesorskému sboru fakulty, který ji po doporučení komise schválil a bezprostředně po přednesení Benešovy habilitační přednášky udělil žadateli titul *venia docendi*, čímž se stal druhým docentem sociologie na české Filozofické fakultě a mohl ve školním roce 1913/1914 vypsát své první univerzitní přednášky. Bylo pravděpodobné, že vzhledem k tématům, jež si vybral za předmět svého bádání, aktivně vstoupí do politického života mnohem dřív, než původně zamýšlel. Dramatické události let 1912-1913⁶⁵ nemohly nechat E. Beneše zcela stranou politického dění a stále více ho hnaly k důraznější politické aktivitě. Počátkem roku 1913 začala skupina mladých intelektuálů vydávat novou politickou revue *Klín*, která kritizovala nesvobodu v Rakousku. Vydání tohoto periodika signalizovalo radikalizaci postojů či úplného

⁶⁰ DEJMEK 2006, 72–73,76.

⁶¹ BENEŠ 1935a, 6–7.

⁶² Rakousko-uherský politik a šlechtic, poslanec říšské rady. V letech 1911-1916 předseda vlády Předlitavska, předtím ministr kultu a vyučování tamtéž.

⁶³ Tedy vnucením zákona nebo v tomto případě německé centrální moci do českého prostředí bez souhlasu tamějšího vládního uspořádání. V přeneseném slova smyslu tedy zesílení německé moci na českém území.

⁶⁴ DEJMEK 2006, 80–81.

⁶⁵ Hlavními událostmi byla tzv. první balkánská válka, tedy spor Balkánských států, především Bulharského císařství s Osmanskou říší. V téže době se česká země dostala do těžké finanční situace, kdy jí téměř hrozil krach kvůli trvající německé obstrukci.

rozchodu mladší generace s monarchií. Na tuto cestu rozchodu se dostal i Edvard Beneš, a to rok a půl před vypuknutím první světové války.⁶⁶

V srpnu 1913 bylo ukončeno habilitační řízení E. Beneše, které mu umožnilo pravidelně vyučovat na filozofické fakultě. Svou výuku začal v letním semestru roku 1913/1914 a pokračoval v ní až do svého odchodu do exilu. Nadále zůstával profesorem Československé obchodní akademie a nově podal žádost o habilitaci pro sociologii na Českou vysokou školu technickou v Praze, která mu byla v červnu 1914 schválena a v prosinci 1914 byl jmenován docentem filozofie a sociologie techniky. Okruh jeho zájmů se stále zvětšoval, věnoval se problémům tehdejší společnosti jako například prostituci či alkoholizmu, populačním problémům a v neposlední řadě po vypuknutí první světové války i jejímu dopadu na společnost, kulturu a cenzuru v zemi.

Bezprostředně po rozpoutání první světové války, ve které se projevilo spolenectví rakousko-německé, si čeští intelektuálové zajímající se o politiku zahraniční i domácí počali uvědomovat nebezpečí tohoto spojení, pramenící z německé touhy spojit střední Evropu pod svou nadvládu. V takovém uskupení by zajisté nebylo místo pro samostatný či autonomní československý či český stát. I to bylo důvodem pro následnou aktivitu E. Beneše, který se rozhodl, jak sám vzpomíná ve svých pamětech „...*dát se do revoluční práce proti habsburské říši a pomáhat k jejímu rychlejšímu konci.*“⁶⁷ Dalším jeho krokem bylo opatření si pasu pro případ, že by bylo nutné ze země utéct či zjistit, jaká je situace v zahraničí.

2.4. První světová válka, coby příčina politické aktivity

Na začátku světové války byly v rakouském prostředí okamžitě zastaveny některé české časopisy a docházelo k prvnímu pronásledování a trestání českých politiků. Situace v monarchii vedla k tomu, že značná část politické reprezentace hledala alternativu českého státu mimo Rakousko, tedy na západě Evropy. T. G. Masaryk se rozhodl kontaktovat své zahraniční přátele, zvláště ve Velké Británii a Francii a následně se s jedním z nich setkal v Rotterdamu, kde T. G. Masaryk vysvětloval svému britskému příteli a publicistovi Robertem Williamem Seton-Watsonem (1879–1951)⁶⁸ své další plány a český národní program. Výsledkem tohoto setkání bylo rozsáhlé memorandum pro londýnskou Foreign office, které

⁶⁶ DEJMEK 2006, 86–88.

⁶⁷ BENEŠ 1935a, 17.

⁶⁸ Britský publicista a historik, zaobíral se mimo jiné i dějinami slovanských národů. Ve svých pracích se věnoval národnostní otázce v Rakousko-Uhersku. Svými pracemi výrazně pomohl vzniku samostatného československého státu.

popisovalo situaci v monarchii a postavení českých zemí v ní, poprvé zde byla zmíněna touha po osamostatnění Čechů. Mezitím se v českých zemích kolem T. G. Masaryka začal formovat okruh lidí, především českých politiků a redaktorů vybraných českých novin a časopisů, kteří sdíleli jeho názory na samostatný stát mezi nimi i E. Beneš. Prvními kroky Benešovy aktivity bylo shánění dostupných informací o situaci ve světě, proto opatřoval zahraniční tisk a německé knihy, které poté publikoval ve formě fejetonů či referátů v časopise *Čas*. Poslední referáty o německé válečné literatuře uveřejnil v dubnu 1915, svůj úplně poslední text pak v červnu 1915 v revui *Lumír*, těsně před svým odchodem do exilu.⁶⁹

V prosinci 1914 odcestoval T. G. Masaryk do Říma, odkud se na doporučení svých stoupenců do Čech už nevrátil, a tím zahájil český zahraniční odboj. Těsně před svým odjezdem stačil načrtnout své představy o vytvoření nebo spíše dotvoření protirakouského výboru, tvořeného reprezentanty hlavních českých politických proudů. Realizaci tohoto výboru měl provést E. Beneš, který se na přelomu ledna a února 1915 vydal osobně varovat T. G. Masaryka do Švýcarska, aby se do Čech nevracel. Ve Švýcarsku dostal E. Beneš od T. G. Masaryka další instrukce jak postupovat. Velký důraz kladl na nepřerušování styku české politiky se zahraničním odbojem, který měl být neustále informován o událostech doma. Každý měl být připraven na zatčení a každý měl mít svého náhradníka. V polovině února 1915 se E. Beneš vrátil do Prahy, kde se po dohodě s P. Šámalem setkal s K. Kramářem,⁷⁰ který s jejich záměrem navrhované odbojové organizace a spolupráce souhlasil, ale odmítl odejít do zahraničí. Po schůzce s K. Kramářem se E. Beneš sešel ještě s A. Rašínem, aby zajistil zpravodajskou síť. Propojením těchto politiků vznikla informační síť, později nazývaná Maffie.⁷¹

Schůze Maffie probíhaly v pražském bytě Přemysla Šámala (1867–1941),⁷² kde si její členové předávali informace, které získali od různých svých zdrojů. E. Beneš pak tyto informace posílal T. G. Masarykovi do Švýcarska. Tak fungovalo spojení se zahraničním odbojem, jež bylo ztíženo vstupem Itálie do války, neboť mnoho informací posílal E. Beneš právě přes Řím. T. G. Masaryk naléhal ze zahraničí, že potřebuje za hranicemi další české politiky a novináře, aby šířili protirakouskou propagandu, ale

⁶⁹ DEJMEK 2006, 105–110.

⁷⁰ Na přání T. G. Masaryka.

⁷¹ BENEŠ 1935a, 31–40.

⁷² Československý politik, právník, účastník protirakouského odboje, jedním ze zakladatelů Maffie. Kancléř prezidenta T. G. Masaryka a později i E. Beneše.

nikdo se ze země neodvážil odejít. Po zpřísnění podmínek k vycestování a pozatýkání Benešových spolupracovníků musel E. Beneš začít jednat, pokud nechtěl být zatčen nebo narukovat do armády. Dne 1. září se nechal převést vojenským lékařem do Bavorska a následně do přístavu na březích Bodamského jezera.⁷³ Dne 3. září se dostal do Ženevy, kde se setkal s T. G. Masarykem, aby projednal další kroky své politiky. Zde se také dozvěděl, že západní mocnosti ani Rusko nemají zájem na rozbití rakouské monarchie.⁷⁴

Po necelých dvou týdnech strávených v Ženevě se E. Beneš vydal na místo svého dalšího působení a odbojové aktivity Paříže, jak bylo dohodnuto s T. G. Masarykem. Začátky jeho odbojové akce zde byly více než obtížné, protože jak bylo již zmíněno, nebylo v zájmu Francie rozbít rakouskou monarchii a zcela zde chybělo protirakouské vystoupení. Jeho situace byla usnadněna kontakty s francouzskými intelektuály, které navázal v době svých studií a nyní je mohl obnovit. Měl známé mezi žurnalisty, kteří tvořili jádro, kolem nějž se shlukla skupina Čechů. Nejdůležitější osobou byl Albert Thomas, neboť právě on po svém návratu z Ruska vzbudil zájem o utlačované národy. Jak popisuje E. B. Hitchcock ve své knize: „*Jeho strana si těchto utlačovaných národů Evropy všimla a činila všechno, aby habsburská říše byla zničena.*“⁷⁵ Situace na bojištích naznačovala, že válka bude trvat ještě dlouhou dobu, proto se E. Beneš rozhodl zřídit koordinační centrum zahraničního odboje v Paříži. Prostřednictvím svých známých byl E. Beneš poprvé přijat dne 16. listopadu 1915 na francouzském ministerstvu zahraničních věcí.

Na konci listopadu 1915 odjel E. Beneš do Londýna domluvit s T. G. Masarykem další organizaci odbojové akce. Poté se vrátil do Paříže, kde se poprvé setkal se svým pozdějším spolupracovníkem Milanem Rastislavem Štefánikem (1880–1919).⁷⁶ Význam Štefánikových kontaktů pro oba muže uvádí ve své knize J. Dejmek: „*Měl však zase mnoho kontaktů společenských, mj. přístup do pověstného salonu madame de Jouvenel, která mu již v prosinci 1915 zprostředkovala první kontakty s vysokým úředníkem Quai d'Orsay Philippem Berthelotem, budoucím*

⁷³ Historik A. Klimek ve *Slově k historii* uvádí, že jeho odjezd nebyl tak dobrodružný, jak se píše, ale že absolvoval normální pasovou kontrolu v Aši, přičemž v té době nebyl ještě z ničeho podezírán. Proto dále uvádí, že z Benešovy emigrace neměl radost T. G. Masaryk, který chtěl, aby ještě utužil spojení vlasti se zahraničím. Zdroj: KLIMEK 1992, 9.

⁷⁴ ZEMAN 2009², 31–34.

⁷⁵ HITCHCOCK 1946, 111.

⁷⁶ Slovenský politik, generál francouzské armády. Za první světové války organizoval československé legie v Srbsku, Rumunsku, Rusku a Itálii. Byl členem Národní rady v Paříži. Zahynul při leteckém neštěstí v květnu 1919.

*generálním sekretářem francouzského zahraničního úřadu.*⁷⁷ V lednu 1916 přišel Štefánik s nápadem, že by se T. G. Masaryk mohl sejít s Aristidem Briandem, což vtisklo novou dimenzi československému odboji. Poté bylo definitivně rozhodnuto udělat politické centrum odboje v Paříži a dát mu název Národní rada zemí českých. Za sídlo rady byla zvolena budova v Rue Bonaparte 18, kde byly zřízeny kanceláře a E. Beneš se postavil do jejího vedení poté, co musel T. G. Masaryk odjet do Ruska.⁷⁸

Spolupráci hlavních představitelů československého odbojového hnutí shrnul podle Benešova vyprávění americký spisovatel E. B. Hitchcock takto: „*Masarykova práce v Anglii spojená s Benešovým postupem v Paříži a se Štefánikovým úspěchem jinde,*⁷⁹ *položila základy programu Národní rady. Bylo nesmírně důležité, že Masaryk dovedl vysvětlit význam války v souvislosti se světovou historií a dáti konfliktu to, co Beneš nazývá jediným úplným synthetickým výkladem.*“⁸⁰

Nejdůležitějším nástrojem Benešovy politiky byla pravděpodobně protiněmecká a protihabsburská propaganda, kterou svými články zdůrazňoval v *Československé samostatnosti*, kam mimo jiné napsal, že pro trvalý mír v Evropě je nutná destrukce Rakousko-Uherska a zdůraznil místo Čechů a Slováků ve vývoji moderní Evropy. E. Beneš a jeho spolupracovníci měli úspěchy v ovlivňování francouzského veřejného mínění. Dalším krokem Benešovy a Štefánikovy zahraniční politiky bylo vytvoření československé armády z českých a slovenských zajatců na francouzské půdě. Zlom nastal, když zemřel rakouský císař František Josef I. a začalo se spekulovat o možnosti ukončení války a podepsání míru s jeho nástupcem Karlem I., pokud ne s centrálními mocnostmi jako celkem. Centrální mocnosti nabídli prostřednictvím USA, coby neutrálního státu jednání o míru, aniž by přesně definovaly jeho podmínky, což razantně odmítly dohodové mocnosti, které následně musely poslat W. Wilsonovi nóty, za jakých podmínek jsou ochotny mír podepsat. Tyto podmínky mimo jiné obsahovaly i práva svobodné existence malých států a národů, i když tato pasáž byla zařazena především kvůli Belgii, začal E. Beneš okamžitě jednat a tlačil na francouzské politické kruhy zdola prostřednictvím tisku. Po tomto nátlaku francouzská vláda přislíbila zmínit ve své upravené nótě formuli o osvobození Čechoslováků.⁸¹ Umístění Čechoslováků do této nóty zmiňuje ve svém článku A. Klimek: „*V dohodové nótě z 10. ledna 1917 se tak*

⁷⁷ DEJMEK 2006, 139.

⁷⁸ DEJMEK 2006, 131–141.

⁷⁹ Zde je pravděpodobně myšlena Štefánikova odbojová činnost v Itálii a Spojených státech, později i v Srbsku.

⁸⁰ HITCHCOCK 1946, 115.

⁸¹ DEJMEK 2006, 147–159.

*ve vztahu k této monarchii objevila (jakoby Čechy a Slováky z řad ostatních Slovanů privilegovaně vydělující) věta: Mezi cíle války patří též osvobození Italů, Slovanů, Rumunů a Čecho-Slováků z cizí nadvlády.*⁸²

Dne 6. dubna 1917 vstoupily do války s Německem Spojené státy americké a v prosinci téhož roku s Rakousko-Uherskem. Vstup W. Wilsona a jeho demokratických názorů do války znamenal pro československý odboj nemalou naději na změnu evropských poměrů a snazší uplatnění československé věci ve Spojených státech amerických.⁸³ Dalším zájmem Benešovy politiky bylo nepřipustit česko-rakouské sblížení na domácí politické scéně. Proto psal E. Beneš ještě v roce 1917 listy předním představitelům Maffie, aby neschvalovali v říšské radě žádná usnesení k dalšímu vedení války. Dále doporučoval neúčast poslanců na jednání sněmovny, respektování autonomie Slovenska a odmítání pomluv československého odboje. Stejně tak požadoval, aby čeští zástupci vznesli požadavek na propuštění všech poslanců a zastavení procesů s nimi, stejně tak jako amnestii pro T. G. Masaryka, který byl odsouzen k trestu smrti.⁸⁴

Práce československého odboje nadále pokračovala pokusy o přesvědčení spojeneckých vlád k rozbití rakouské monarchie. Tyto kroky provázela nejen zahraniční propaganda, domácí politická scéna, ale také utvoření vlastního československého vojska, o které se později chtěl zahraniční odboj opírat při argumentaci pro vznik samostatného státu. Je tedy možné Benešův život až do roku 1918 a během něj charakterizovat jako neustálé snahy o budování a zlepšování Národní rady, její ukotvení v diplomatickém světě a snahy o dohody a smlouvy se Spojeneckými mocnostmi o uznání československého státu, o který s T. G. Masarykem, M. R. Štefánikem a dalšími bojovali.

⁸² KLIMEK 1992, 14

⁸³ BENEŠ 1935a, 282–283.

⁸⁴ HAVLÍČEK 1991 — František HAVLÍČEK: Eduard Beneš. Člověk, sociolog, politik. Praha 1991, 34.

3. Benešovy zahraničně-politické snahy před rokem 1919

Hlavním cílem politiky Edvarda Beneše a Tomáše Garrigua Masaryka během první světové války bylo zařadit Československo mezi spojenecké národy jako samostatný stát. Tento cíl se zdál být na začátku září 1918 již splněn, protože E. Beneš dosáhl dohody s Velkou Británií o uznání samostatného československého státu. Jeho pozornost byla potom soustředěna na to, aby podobnou dohodu uzavřel i s Francií. Znění této smlouvy chtěl upravit tak, aby bylo právně přesnější a úplnější a především v něm bylo zaručeno právo Československa účastnit se mezispojeneckých konferencí. Dalším bodem smlouvy bylo vymezení územních požadavků tak, aby pro ně získal podporu Francie pro příští jednání na mírové konferenci. Neméně důležitou součástí dohody bylo formální a veřejné prohlášení pařížské Národní rady za vládu československého státu. Historické právo na vlastní stát nebylo spojeneckými státy příliš uznáváno, přihlíželo se k němu až tehdy, kdy byla práva na stát uznána a rozhodováno se o jeho hranicích. Tyto dokumenty pomohly snáze prosazovat práva Československa při rozpadu habsburské říše a na samotné mírové konferenci.⁸⁵

T. G. Masaryk od konce června 1918 soustavně utvrzoval svou informační a propagační práci americkou veřejnost a její úřední kruhy o československé protirakouské politice. Čechy podle Masarykových projevů bojovaly za samostatnost a bylo v zájmu spojenců jim k tomuto cíli dopomoci, protože: *„Poláci, Češi a Jihoslované tvoří přirozenou hráz proti Němcům, Maďarům a Turkům a proti pangermánským plánům na východ. Osvobození a sjednocení Poláků i Čechů zasáhne přirozeně Prusko: rozdrtení pruský militarismus znamená vskutku osvobození obou národů, které jsou jeho bezprostřední obětí.“*⁸⁶ Rozbitím Rakousko-Uherska měly podle T. G. Masaryka vzniknout pouze dva nové státy, a to Československo a Polsko, ostatní státy se jen zmenší, například Rakousko a Uhersko, nebo zvětší, Itálie, Rumunsko a Srbsko. Poloha ve středu Evropy a odpor proti Němcům zaručovaly Čechům a Slovákům politickou důležitost, která byla podrobně popsána v nótě, jež byla poslána prezidentu Spojených států amerických W. Wilsonovi.⁸⁷

⁸⁵ BENEŠ 1935b — Edvard BENEŠ: Světová válka a naše revoluce; Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. Sv. II. Praha 1935, 309–311.

⁸⁶ MASARYK 1919 — Tomáš Garrigue Masaryk: Čechy budoucí. Praha 1919, 14.

⁸⁷ MASARYK 1919, 14–15.

Dne 2. září 1918 bylo ve Spojených státech amerických vydáno pro Československo důležité prohlášení, které stanovovalo jeho právní a faktické postavení ve Spojených státech amerických a potvrzovalo práva, která mu byla dána evropskými Spojenci. Deklarace obsahovala stejně jako prohlášení britské vlády uznání válečného stavu mezi Československem a ústředními mocnostmi, Národní radu uznala jako faktickou vládu vedoucí válku a řídící všechny zájmy československého státu. E. Beneš popsal deklaraci Spojených států ve svých vzpomínkách takto: „*Jelikož Čechoslováci ku podpoře svého snažení po samostatnosti v této válce svěřili svrchovanou politickou pravomoc Národní radě československé, vláda Spojených států uznává, že existuje válečný stav mezi takto organizovanými Čechoslováky a císařstvím německým a rakousko-uherským. Uznává taktéž Národní radu za vládu de facto, vedoucí vojenské a politické záležitosti československého národa a prožívající náležitě pravomoci k jejich řízení.*“⁸⁸ Ve skutečnosti nešlo o přímé uznání národa, ale pouze o nepřímé, což ovšem za dané situace nemělo vliv. T. G. Masaryk napsal W. Wilsonovi poděkování, v němž prohlásil, že uznání československého národa Spojenými státy americkými posílí odhodlání tohoto státu obětovat vše za osvobození Evropy i své vlastní.⁸⁹ Neméně důležitým důsledkem tohoto prohlášení bylo posílení pozice Československa při dalších jednáních.⁹⁰

Téhož dne, co vydaly Spojené státy americké prohlášení o uznání Československého státu, psal E. Beneš z Londýna T. G. Masarykovi hlášení, že smlouva o uznání Národní rady s britskou vládou byla připravena k podpisu. Smlouvu s Velkou Británií, která byla připravena od poloviny srpna a v níž britská vláda uznala Národní radu jako svého rovnocenného partnera pro jednání o všech důležitých otázkách které se týkaly Čechů a Slováků, podepsal E. Beneš 3. září 1918. Po britském uznání dosáhl E. Beneš uznání československé armády od Japonska.⁹¹

Při návratu z Londýna do Paříže dne 4. září 1918 se pokusil E. Beneš skončit svá jednání s Francií. V Paříži se setkal s generálem Milanem Rastislavem Štefánikem, který měl k návrhu smlouvy výhrady. Situace mu nepřípadala politicky připravená natolik, aby bylo možné vytvořit skutečnou vládu. Dále se jeho výhrady týkaly politické povahy smlouvy, chtěl uzavřít spíše konvenci o Národní radě a o československé

⁸⁸ BENEŠ 1935b, 313.

⁸⁹ POLÁK 2009 — Stanislav POLÁK: T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou 5. (1915–1918). Praha 2009, 298–299.

⁹⁰ BENEŠ 1935b, 312–313.

⁹¹ KOVTUN 1991 — Jiří KOVTUN: Masarykův triumf. Praha 1991, 308–309.

armádě, podobnou konvencím, jež podepsal v dubnu a červnu 1918 s Itálií. Tady se názory obou politiků rozcházejí, E. Beneš, ač uznával praktickou cenu obou konvencí, nepřisazoval jim velkou mezinárodní závaznost, proto se Štefánikovým pojetím nesoúhlasil a chtěl po Francii právní závazky, které by byly mezinárodně více silné a zavazující. Po dlouhých jednáních se E. Beneš s M. R. Štefánikem shodli na kompromisu, tedy spojení obou názorů. K politickým článkům, které E. Beneš přijal a vyjádřil ve svém návrhu, M. R. Štefánik formuloval tři články, které podrobněji právně vymezily suverenitu a pravomoc československé Národní rady nad občany a vojskem Československa ve Francii.⁹²

Hlavní rozdíl mezi Benešovou a Štefánikovou koncepcí lze spatřit v tom, že M. R. Štefánik zdůrazňoval podrobnější právní fungování československé státní moci a úřadů majícími vliv na civilní obyvatelstvo a vojsko na spojeneckém území. E. Beneš oproti tomu trval na zajištění politicko-právním z hlediska mezinárodního, uznání faktické vlády, přístup na spojenecké konference, uznání hranic a diplomatické zastoupení, ostatní ponechával spojeneckým úřadům. Spojení těchto koncepcí E. Beneš obhajoval na Quai d'Orsay⁹³ u francouzského právního experta Henri-Auguste Fromageotem⁹⁴ (1864–1949), který razantně odmítl Štefánikovo stanovisko. E. Beneš proto předložil H.-A. Fromageotovi obsáhlé memorandum o jednotlivých člancích smlouvy, se kterým opět neuspěl. I dalším francouzským politikům se Štefánikovy návrhy zdály neuskutečnitelné, například Phillipu Berthelotovi⁹⁵ (1866–1934), ten souhlasil s původní Benešovou koncepcí, která byla podobná smlouvě s Velkou Británií. P. Berthelot souhlasil také s ustanovením zatímní vlády a požádal E. Beneše, aby se v tomto ohledu dohodla Národní rada s H.-A. Fromageotem. M. R. Štefánik před svým odjezdem na Sibiř, když viděl reakce z Quai d'Orsay na jeho návrhy, nechal E. Benešovi volnou ruku v dalším jednání. E. Beneš tedy ve svých dalších krocích usiloval o to, aby byl původní projekt zdokonalen ve smyslu memoranda, které předložil po Štefánikových námitkách Quai d'Orsay. Dál se soustředil na hlavní body, kterých chtěl docílit a k nim přidal ještě otázku vojenskou, pro kterou bylo nutné stanovit novou speciální smlouvu namísto dosavadního dekretu z roku 1917.⁹⁶ Dekret

⁹² BENEŠ 1935b, 314–315.

⁹³ Sídlo francouzského ministerstva zahraničí.

⁹⁴ Francouzský právník a soudce. Na univerzitě v Paříži se stal doktorem práv. V roce 1929 se stal soudcem mezinárodního soudního dvora a v této funkci zůstal až do října 1945.

⁹⁵ Francouzský diplomat. Vstoupil do diplomatických služeb v roce 1889 a v roce 1904 začal pracovat na ministerstvu zahraničí. V roce 1920 se stal velvyslancem Ministerstva zahraničních věcí.

⁹⁶ Hlavní body, kterých chtěl E. Beneš docílit, jsou vyjmenovány výše.

totiž neodpovídal připravovanému stavu politické a právní nezávislosti Československa na Spojencích.⁹⁷

Podle E. Beneše byly tyto požadavky logické a plánovitě směřovaly vpřed, každé nové jednání a každý nový diplomatický akt podle něj znamenal pokrok ve výstavbě státu. E. Beneš sám ve svých Pamětech uvedl: „*Zdůrazňuji, že jsem těchto plánů – stát ještě během války krok za krokem prakticky budovat – nikdy Spojencům nezakrýval, nikdy jich ničím nepřekvapoval, cíle naše jim otevřeně vyložil a jich opravdové motivy s důvěrou jim svěřoval.*“⁹⁸ V definitivním znění smlouvy bylo dosaženo všech podstatných požadavků, které E. Beneš měl a bylo pro něj tedy dokladem toho, že jde jeho politické úsilí správným směrem. V jednáních dosáhl všeho, čeho v danou chvíli bylo možné a potřebné, proto bylo toto jednání dne 10. září 1918 skončeno. Zároveň s dohodou přijalo Quai d'Orsay Benešovo sdělení, že v krátké době, kterou československá vláda uzná za nejvhodnější vzhledem k okolnostem, formálně a veřejně prohlásí utvoření provizorní vlády s přidělením resortů a se jmenováním diplomatických zástupců.⁹⁹ Kanadská historička Margaret MacMillanová o tom ve své monografii napsala: „*Francouzský ministr zahraničí formálně uznal Národní radu československou jako budoucí vládu nezávislého Československa a vyvinul na francouzské spojence nátlak, aby učinili totéž. Francouzi nejen tehdy, ale i později jako první uznali československé hranice, dokonce i ve sporných případech.*“¹⁰⁰

E. Beneš v tomto období učinil poslední přípravy k závěrečnému aktu diplomatického boje za samostatný stát. O všech důležitých událostech zpravoval E. Beneš T. G. Masaryka, se kterým bylo nutné dohodnout osoby, které přijdou v úvahu na politické posty, podrobně postup a zásady, podle kterých se uskuteční poslední kroky jejich snažení o samostatný stát. E. Beneš chtěl mít ke svému jednání vždy výslovný souhlas T. G. Masaryka.¹⁰¹ Vyhlášení republiky bylo pro E. Beneše důležitý akt, který měl mít podle jeho názoru mezinárodní efekt. Svě snahy popisuje ve svých Pamětech tako: „*Šlo mi také o to, abych tento akt připravil se zřetelem na naši armádu, ježto jsem chtěl uskutečnití prohlášení samostatnosti a zatímní vlády nejen před spojeneckou veřejností, nýbrž především na frontách a v garnisonách, uprostřed našich vojáků,*

⁹⁷ BENEŠ 1935b, 316–318.

⁹⁸ BENEŠ 1935b, 318.

⁹⁹ OPOČENSKÝ 1928 — Jan OPOČENSKÝ: Konec monarchie Rakousko-uherské. Praha 1928, 72–73, nebo BENEŠ 1935b, 318–320.

¹⁰⁰ MACMILLANOVÁ 2004 — Margaret MACMILLANOVÁ: Mírotvorci. Pařížská mírová konference 1919. Praha 2004, 236–237.

¹⁰¹ HÁJKOVÁ/ŠEDIVÝ 2004 — Dagmar HÁJKOVÁ / Ivan ŠEDIVÝ (ed.): Korespondence T. G. Masaryk – Edvard Beneš 1914–1918. Praha 2004, 274–275. E. Beneš T. G. Masarykovi, Paříž 7. září 1918.

*a dáti tak celému aktu ráz hodně slavnostní, skutečně národní a revoluční.*¹⁰² Dne 13. září 1918 poslal E. Beneš T. G. Masarykovi telegram, v němž vyjádřil svůj názor na další postup, který je nutný provést. O dva týdny později mu skrze srbského velvyslance Milenka Radomara Vesniče (1863–1921)¹⁰³ přišla od T. G. Masaryka kladná odpověď. V tutéž chvíli bylo nutné zpravit Prahu o politické situaci Československa v Paříži a plánech pro blízkou budoucnost. Největší důraz kladl na to, aby nebylo vyjednáváno s Rakouskem-Uherskem či nebyla vyvolávána revoluce či vzpoura.¹⁰⁴

Zpráva E. Beneše, kterou posílal z Paříže do Prahy, byla českým protirakouským politikem P. Šámalem doručena vedoucím činitelům Národnímu výboru, kteří se scházeli k důvěrným poradám u místopředsedy tohoto výboru, poslance Antonína Švehly (1873–1933).¹⁰⁵ Dne 29. září 1918 se Národní výbor sešel v Praze s českými poslanci, aby vyslechl poslance Vlastimila Tusara (1880–1924),¹⁰⁶ který po rozhovoru s ministerským předsedou vlády předlitavské části Rakousko-Uherska Maxmilianem Hussarkem von Heinleinem (1865–1935)¹⁰⁷ přinesl mezi české poslance zprávu o plánech na revizi ústavy a o ústupcích, které měly být Čechům povoleny Vídní. Odpověď této schůze na rakouské návrhy byla odrazem toho, co obsahovalo sdělení pařížské Národní rady a byla ihned rozšířena ve spojeneckém tisku a mezi spojeneckou politickou elitou.¹⁰⁸

Na konci léta 1918 bylo jasné, že jsou síly ústředních mocností zcela vyčerpány a všechny vojenské operace prováděné v této době znamenaly vypětí posledních sil. Spojenci naproti tomu, hlavně díky podpoře Spojených států amerických, se dostali do situace, kdy jejich síly zůstaly neporušené. Dne 12. září 1918 oznámil rakouský ministr zahraničí István Burián (1851–1922)¹⁰⁹ do Berlína, že se císař Karel I. rozhodl vyzvat národy k jednání o míru. Následně poslal I. Burián nótu, v níž navrhoval, aby se bojující státy sešly co nejdříve za účelem projednání zásad budoucího míru všem neutrálním

¹⁰² BENEŠ 1935b, 321.

¹⁰³ Srbský diplomat, politik a dlouholetý velvyslanec Srbska a později Království Srbů, Chorvatů a Slovinců v Paříži. Do srbských diplomatických služeb vstoupil v roce 1891. Mezi roky 1901–1903 srbským velvyslancem v Římě. Od roku 1903 do roku 1920 velvyslancem v Paříži. V letech 1920–1921 předseda vlády Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.

¹⁰⁴ BENEŠ 1935b, 321–326.

¹⁰⁵ Československý politik, poslanec českého zemského sněmu 1908–1913, za první světové války účastník odboje, po válce třikrát předsedou vlády, předseda agrární strany.

¹⁰⁶ Československý politik a novinář, člen Moravského zemského sněmu. V letech 1918–1919 ve Vídní vyjednávač s představiteli Rakouska. 1919 se stal druhým ministerským předsedou.

¹⁰⁷ Rakouský politik, předseda vlády předlitavské části Rakouska-Uherska od června do října 1918.

¹⁰⁸ BENEŠ 1935b, 329–332.

¹⁰⁹ Uherský diplomat a politik. Ministrem financí Rakousko-Uherska v letech 1903–1912 a znovu v letech 1916–1918. A v letech 1915–1916 a 1918 ministrem zahraničních věcí Rakousko-Uherska.

státům a Svatému stolci, Německu, Bulharsku, Osmanské říši a Ukrajině. Toto setkání nemělo za cíl zastavit boje, ale pouze vyřešit sporné otázky, které by uspíšily budoucí jednání o míru. I tento krok byl podle E. Beneše důkazem vyčerpání habsburské říše: „*Spojenecký tisk hned odmítl tento návrh, vnucovaný Spojencům tak horlivě už o rok dříve Czerninem, označuje jej souhlasně a všeobecně za nový doklad úplného rozkladu a vyčerpání habsburské říše a zdůrazňuje jednomyslně, že Burián od tohoto svého kroku sotva může očekávat nějaký úspěch.*“¹¹⁰ Spatřoval v něm těžkou krizi Rakousko-Uherska a čekal na reakci spojenecké vlády.¹¹¹

Odpovědi přicházely prakticky vzápětí. Zástupce Velké Británie Arthur James Balfour (1848–1930)¹¹² odpověděl, že by Buriánovy návrhy, vedly pouze k příměří a později k nové válce. Spojené státy americké, za které odpověděl sekretář prezidentské kanceláře Robert Lansing, zdůraznily, že své podmínky, za kterých byly ochotné o míru hovořit, již stanovily a nebylo tudíž v jejich zájmu dál se účastnit hovorů, ve kterých by se projednávala záležitost, ke které zaujaly jasné stanovisko. Francouz George Clemenceau poskytoval odpověď spíše Berlínu než Vídni, v níž prohlásil: „*Německo chtělo rozhodnutí válečné a odsoudilo nás k tomu, abychom o ně usilovali. Naši mrtví prolili svou krev na důkaz, že přijímají toto vyzvání, vržené ve tvář zákonům civilisovaného lidstva. Budiž tedy tomu tak, jak si Německo přálo. Budeme usilovati jen o mír a chceme, aby byl spravedlivý a pevný, aby ti, kteří přijdou po nás, byli ušetřeni ohavností minulosti...*“¹¹³ Po těchto prohlášeních si byl E. Beneš jist rozkladem habsburské říše, ve které se objevilo rozhodnutí, že válku nelze vést déle než do konce roku z důvodů celkového vyčerpání. Dne 26. září 1918 rozeslal E. Beneš nótu o ustavení prozatímní československé vlády, všem spojeneckým vládám.¹¹⁴ Za této situace podepsal dne 28. září E. Beneš s Francií alianční smlouvu, ustanovil vládu a prohlásil samostatnou správu Národní rady a odjel do Říma.¹¹⁵

V Římě se E. Beneš zdržel do 11. října, kdy se vrátil znovu do Paříže. Když přijel E. Beneš dne 13. října 1918 do francouzské metropole, našel tam politické kruhy ve vášnivé debatě, kterou rozproudila žádost Německa prezidentu W. Wilsonovi, aby se ujal jednání o míru podle jím stanovených podmínek a bylo okamžitě vyhlášeno

¹¹⁰ BENEŠ 1935b, 338.

¹¹¹ BENEŠ 1935b, 332–338.

¹¹² Britský státník, člen konzervativní strany, 1892 lordem strážcem pokladu, premiér v letech 1902–1905. V letech 1915–1919 britský ministr zahraničí.

¹¹³ BENEŠ 1935b, 339–340.

¹¹⁴ ORT 1994 — Alexandr ORT: Edvard Beneš. Diplomata a politik. Praha 1994, 15.

¹¹⁵ BENEŠ 1935b, 338–342.

příměří. Zároveň poslalo podobnou žádost po dohodě s Německem i Rakousko-Uhersko. W. Wilson odpověděl, že příměří a následné jednání o míru bylo možné, jen pokud německá a rakouská vojska okamžitě opustí cizí území a v Německu bude odstraněna veškerá absolutistická moc. Zvláště potom podával odpověď Rakousko-Uhersku, na kterou netrpělivě v Paříži čekali i českoslovenští zástupci.¹¹⁶

E. Beneš v nastalé situaci nevěděl, co má dělat, nevěděl, jaké dopady mohou mít minulé události na prohlášení samostatnosti, které se chystaly v nejbližší době uskutečnit. Některé zprávy, které k němu docházely z Rakousko-Uherska, byly pro něj příjemné a jiné ho znepokojovaly, a proto čekal, až se vyjádří prezident W. Wilson i k rakouskému návrhu, i když podle jeho slov: „*Já jsem tehdy byl optimista, věře pevně v zásadovou pevnost presidenta Wilsona, v jeho slovo, dané nám v deklaraci ze dne 2. září 1918, i když jsem byl stejně jako ostatní pln starostí o to, jakou taktiku nyní volit a co v této kritické chvíli dělat.*“¹¹⁷ Nakonec se E. Beneš shodl se svými spolupracovníky, že musí nejdříve zjistit, jaká byla situace a co mělo následovat. E. Beneš intervenoval u P. Berthelota, ohledně stanoviska Francie vůči Rakousku, a dostal ujištění, že Francie dostojí svým závazkům vůči Národní radě československé. Po dalších jednáních W. Wilsona, která byla pro E. Beneše matoucí, vzhledem k tomu že americký prezident vedl jednání s Německem, ale k Rakousko-Uhersku se nevyjadřoval, rozhodl se E. Beneš navštívit znovu P. Berthelota s přímým dotazem na reakci Francie v případě prohlášení samostatného československého státu Národní radou. Vzhledem k jeho kladné reakci napsal ještě týž den, tedy 14. října 1918, E. Beneš notu na Quai d'Orsay o prohlášení samostatného československého státu. Benešova nota byla opřena především o smlouvy, které se spojenci uzavřela prozatímní československá vláda. Prezidentem nově vzniklého státu byl prohlášen T. G. Masaryk, E. Beneš zastával funkci ministra zahraničních věcí, M. R. Štefánik ministra války, Štefan Osuský (1889–1973)¹¹⁸ vyslancem v Londýně, Lev Sychrava (1887–1958)¹¹⁹ v Paříži, Lev Borský (1883–1944)¹²⁰ v Římě, Karel Pergler (1882–1954)¹²¹ ve

¹¹⁶ BENEŠ 1935b, 355–359.

¹¹⁷ BENEŠ 1935b, 360.

¹¹⁸ Československý a slovenský politik, vystudoval práva v USA, kde navázal kontakt s T. G. Masarykem, který ho v roce 1916 poslal do Londýna a odtamtud do Paříže, kde navázal spolupráci s E. Benešem a M. R. Štefánikem.

¹¹⁹ Advokátní koncipient a redaktor Českého slova, na právnických studiích kolega E. Beneše, na jeho popud odešel v roce 1914 do Švýcarska. Od roku 1916 v Paříži jako nejbližší spolupracovník E. Beneše.

¹²⁰ Český politik, filozof, novinář a publicista. Před první světovou válkou patřil do řad státoprávních pokrokařů, kteří jako jedni z mála již tehdy volali po samostatnosti zemi Koruny české.

¹²¹ Československý politik, meziválečný diplomat a poslanec Národního shromáždění. Byl signatářem Pittsburské dohody, která spojovala české a slovenské krajanské hnutí v USA.

Spojených státech amerických a Bohdan Pavlů (1883–1938)¹²² v Rusku.¹²³ Zástupce Francie Stéphen Pichon (1857–1933)¹²⁴ odpověděl na Benešovu nótu hned druhý den, tedy 15. října 1918, kdy potvrdil existenci samostatného československého státu. Po jeho nótě o uznání začaly přicházet další od různých hlav států a do 24. října 1918 byla československá republika uznána všemi hlavními spojeneckými státy.¹²⁵

Mezitím připravoval T. G. Masaryk ve Spojených státech amerických washingtonskou deklaraci. Dne 14. října 1918 zveřejnil rakouský císař Karel svůj záměr zfederalizovat Rakousko-Uhersko. Spojenci tento akt brali spíše jako pokus o co nejrychlejší dosažení příměří a nevěnovali mu přílišnou pozornost. Dne 18. října 1918 odpověděl prezident W. Wilson na rakousko-uherskou žádost o příměří tím, že nebylo možné se zabývat rakouským návrhem, protože je v zájmu Spojených států amerických, aby každému národu byla dopřána možnost svobodného a autonomního vývoje, proto záleží na jednotlivých národech, jak budou chtít svá práva a své určení realizovat. Wilsonova nóta znamenala pro Národní radu v Paříži i pro Spojence konec Rakousko-Uherska jako takového, byla považována za jeho totální rozpad. Odpověď Rakouska ze dne 27. října, ve které souhlasilo se všemi body W. Wilsona k jednání o příměří, byla pro Československo konečným rozkladem říše.¹²⁶

Na konci října 1918 se sešli zástupci československého domácího a zahraničního odboje v Ženevě, aby si předali informace a projednali budoucnost Československa po rozpadu Rakousko-Uherska, který se nezadržitelně blížil. E. Beneš na schůzi v Ženevě vysvětlil všechna úskalí, kterým zahraniční odboj prošel, předvedl všechny dokumenty, které se mu podařily za Československo uzavřít, a hlavně požadoval, aby se pražští zástupci vyslovili jednohlasně pro jeho kroky v zahraničí. Potřeboval při svém návratu do Paříže demonstrovat Spojencům, že jsou s domácí politikou v naprosté shodě a že doma přijmou všechny smlouvy, závazky a podmínky, které byly zahraničním odbojem dohodnuty. Tím byla jednota boje za svobodu národa dovršena, potvrzena a ukončena jak v zahraničí tak doma.¹²⁷

Po Ženevských jednáních a převratech v celé habsburské monarchii se k T. G. Masarykovi donesly počátkem listopadu 1918 zprávy o posledních aktivitách

¹²² Byl český novinář zabývající se problematikou Slovenska a československý diplomat a politik. Během 1. světové války se účastnil prvního československého odboje a ruské anabáze.

¹²³ HÁJKOVÁ/ŠEDIVÝ 2004, 289. E. Beneš T. G. Masarykovi Paříž 14. října 1918.

¹²⁴ Francouzský politik. Ministr zahraničních věcí v letech 1906–1911, 1913 a 1917–1920.

¹²⁵ BENEŠ 1935b, 359–370, 376–378.

¹²⁶ BENEŠ 1935b, 370–376.

¹²⁷ HABRMAN 1928 — Gustav HABRMAN: Mé vzpomínky z války. Črty a obrázky o událostech a zápasech za svobodu a samostatnost. Praha 1928, 268–275. Stejně tak BENEŠ 1935b, 382–390.

rakouského císaře Karla I., který předložil v téže době poslední nabídku prezidentu Spojených států amerických W. Wilsonovi. Podle Masarykových informací měla být tato nabídka podporována Vatikánem, což se později ukázalo jako mylné tvrzení, protože rakouský císař zaslal nótu zároveň W. Wilsonovi i papeži, od něhož nejspíše očekával, že zahájí nějakou akci.¹²⁸

V pátek dne 1. listopadu 1918 se E. Beneš vrátil do Paříže, kde předchozí den začalo jednání o podmínkách příměří s Rakousko-Uherskem. E. Beneš byl rozčarován z toho, že zástupce československé vlády nebyl přizván k prvnímu jednání, což považoval za možnou fatální chybu pro národní zájmy a jeho další jednání. V Paříži E. Beneš vylíčil P. Berthelotovi obsah ženevských jednání a oznámil mu, že text ženevských prohlášení a československé požadavky pro příměří s Rakouskem zašle obratem spojeneckým vládám.

Dne 4. listopadu 1918 poslal E. Beneš memorandum o podmínkách sjednání příměří s Rakousko-Uherskem, jehož hlavními body byla okupace, přičemž chtěl, aby se československé vojsko vrátilo z Francie a Itálie i s částí tamějších armád, aby tyto armády mohly obsadit strategická území např. Těšínsko, Prešpurk a Komárno, a aby bylo československé území vyklizeno od německých a maďarských oddílů. Dalším bodem bylo zásobování, především potravinami a oděvy, přičemž za všechno byly české země ochotny zaplatit cukrem, chmelem a lihem. V textu dále zmiňoval ustanovení, která byla dohodnuta v Ženevě a zřízení radiokomunikačního zařízení, které zajišťovalo lepší komunikaci se zahraničím a informovanost o domácí situaci.¹²⁹ Dále zdůraznil potřebu přítomnosti československého zástupce při dalších jednání o příměří s Rakouskem, v čemž s ním P. Berthelot zcela souhlasil a doporučil napsat přátelský dopis, kde by byl incident označen za nedopatření a E. Beneš k dalším jednáním přizván, což se následně stalo.¹³⁰

Fakt, že byl československý zástupce přijat jako jediný z nově vzniklých států k jednání o příměří s Rakouskem, svědčí o tom, že všechny smlouvy uzavřené se spojenci, uznávající Československo jako samostatný stát, měly v tehdejších politických

¹²⁸ MASARYK 2005 — Tomáš Garrigue MASARYK: Světová revoluce. Za války a ve válce 1914–1918. Praha 2005, 262.

¹²⁹ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001 — Jindřich DEJMEK / František KOLÁŘ / Martin NECHVÁTAL / Helena NOVÁČKOVÁ / Ivan ŠŤOVÍČEK (ed.): Československo na pařížské mírové konferenci 1918–1920 I. (listopad 1918 – červen 1919). Praha 2001, 52–54.

¹³⁰ BENEŠ 1935b, 445–447.

kruzích značnou váhu.¹³¹ Postavení Československa před začátkem mírové konference shrnula M. MacMillanová ve své knize takto: „*Než byla mírová konference zahájena, Československo už díky Benešovi stálo pevně na straně vítězů, a ta část jeho historie, kdy bylo součástí Rakouska-Uherska, měla být připomenuta jen mimochodem a s lítostí.*“¹³²

¹³¹ CRAIG/GILBERT 1953 — Gordon Alexander CRAIG / Felix GILBERT (ed.): *The Diplomats*. Princeton University 1953, 102–103.

¹³² MACMILLANOVÁ 2004, 237.

4. Československo na Pařížské mírové konferenci

Českoslovenští zástupci vstupovali na pařížskou mírovou konferenci s nadějí, že Spojenci vezmou v úvahu všechna jejich přání a požadavky. Tato naděje plynula z faktu, že během války byla československá delegace nejlépe informována o událostech ve střední Evropě a mohla tak upozornit Spojence na události, které měly ze strany Rakouska následovat. Jejich situace na začátku konference byla tedy lepší než ostatních nově vzniklých států. Hlavní otázky, které musely být na konferenci z československé stany řešeny, popsal E. Beneš takto: „*Především to byl boj o naše národní území, Čechy, Moravu, Slezsko a Slovensko; dále otázka Kladska, Hor. Slezska a lužických Srbů; Dunaje a hranice maďarské, a konečně problém uherských Rusínů. Dále byla to formulace mírových podmínek ve věcech hospodářských, finančních, komunikačních a některé otázky politicko-právní (na př. minoritní smlouvy), problém českých Němců a maďarských minorit na Slovensku, a posléze problém, který nám na konferenci způsobil nejvážnější obtíže: otázka našeho vyrovnání s Poláky a boj o Těšínsko.*“¹³³ Z tohoto výčtu lze usoudit, že československá delegace měla na pařížské mírové konferenci coby reprezentace nově vzniklého státu plné ruce práce s prosazením svých požadavků i ukotvením svého postavení v mezinárodním evropském prostoru. V této kapitole budou nastíněna řešení hlavních otázek, které zde byly zmíněny.

Agrární list *Venkov* uveřejnil dne 7. ledna 1919 na titulní straně titulek: *Odjezd mírové delegace z Čech do Paříže*. Bylo zde zmíněno, že se tato delegace nebude přímo účastnit mírových jednání, ale českoslovenští delegáti byli součástí zvláštních komisí a sháněli podklady pro argumentaci pro E. Beneše, který se účastnil vlastních jednání o míru. Dále informoval *Venkov* o rozdělení konference do čtyř částí, zahajovací jednání vedli dohodové mocnosti, po nich následovala plenární konference, které se účastnili zástupci ze všech dohodových zemí. Následoval kongres, na kterém byli přítomni zástupci nepřátelských zemí, aby mohli přednést své stanovisko a potom byla velká porada, které se účastnili všechny národy, tedy i neutrální státy. *Venkov* dále poukazyval na to, jak byla tato věc pro nás důležitá, protože to bylo poprvé po dlouhé době, kdy náš národ vystupoval na „světovém kolbišti“ samostatně a zasahoval tak přímo do evropských poměrů.¹³⁴

¹³³ BENEŠ 1924 — Edvard BENEŠ: Problémy nové Evropy a zahraniční politika československá. Úvahy a projevy z r. 1919–1924. Praha 1924, 16–17.

¹³⁴ Odjezd mírové delegace z Čech do Paříže. In: VENKOV, 1919, č. 6, roč. 14, 1.

Dne 17. ledna 1919 informoval *Venkov* o zahájení mírových porad. Sekretariát Pařížské mírové konference rozeslal pozvání k účasti. Delegace byly v konferenční síni uspořádány v abecedním pořadí, kterým předsedali zástupci velmocí.¹³⁵ O den později byla zveřejněna informace, že přípravy konference stále trvají. Očekávalo se, že vláda vydá memorandum, ve kterém byl vyložen veškerý informační materiál o všech evropských otázkách a zároveň poskytl podnět ke sledování další politiky. Součástí tohoto článku byla cesta K. Kramáře do Paříže.¹³⁶ Do konce ledna *Venkov* podával každý den zprávu o probíhajících přípravách mírové konference se zvláštním zřetelem na polskou otázku. Zmíněné bylo memorandum československé vlády Polsku, otázka Těšínska i předložené požadavky obou zemí před mírovou konferencí. Další zprávy informovaly o tom, že by znění míru mohlo být připraveno do konce března, pozornost byla obrácena i k otázce německých Čech, kterou se konference měla brzy zabývat. Neméně důležitou informací, kterou tisk poskytl, bylo přidělení československých zástupců do komisí, jednoho do komise ligy národů a dva do železniční komise.¹³⁷

Začátkem února 1919 začalo *České slovo* informovat o zřízení výboru o deseti členech v Paříži, který projednával československé požadavky. Nejprve byli vyslechnuti polští delegáti a poté přednesl své návrhy o hranicích ministr zahraničních věcí E. Beneš.¹³⁸ V dalším článku byl zmiňován rozhovor předsedy československé vlády K. Kramáře s redaktorem *The Timesu*, který poskytoval interview o svém životě před válkou a za války a o československých cílech zachránit Rusko. Dále se zmiňoval o vztahu k Němcům žijícím na území Československa, vztahu k Polsku a jihoslovanským národům, přes které vedla přirozená cesta Československa k moři. Svůj rozhovor a požadavky zakončil větou: „*Trpěli jsme, vytrvali jsme, bojovali jsme po boku spojenců a žádáme za odměnu právo, utvořiti si vlastní náš národní stát ve spravedlivých hranicích a spolupracovati při sjednání trvalých podmínek míru v Evropě.*“¹³⁹

Na začátku února 1919 vyšla v československém tisku zpráva, že E. Beneš přednesl na mírové konferenci československé požadavky. Mezi nimi zmínil i otázku válečných reparací pro československé země a žádal československého zástupce do komisí pro válečné náhrady, pro železniční záležitosti a pro vodní cesty. Jednání

¹³⁵ Zahájení mírových porad. In: VENKOV, 1919, č. 17, roč. 14, 1.

¹³⁶ Mírová konference. In: VENKOV, 1919, č. 18, roč. 14, 4

¹³⁷ VENKOV, 1919, č. 19-27, roč. 14.

¹³⁸ Českoslv. Požadavky na mírové konferenci. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 31, roč. 11, 3.

¹³⁹ Vítězný postup českého práva. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 27, roč. 11, 2.

E. Beneše popsal *Venkov* takto: „*Dr. Beneš poukazoval na to, že při rozpouštění bývalé rakousko-uherské armády způsobeny byly těžké škody také zemím českým. Otázka válečné náhrady nemůže být řešena bez Čechů. V komisi železniční musí být Čechové rovněž zastoupeni, protože země jejich nehraničí přímo s mořem, Češi kladou své požadavky v otázce železniční chtějíce mítí přímé spojení se sousedními velkými národy. Češi musí být také vyslechnuti při tvoření ligy národů, protože existence Československého státu...mohla by být ohrožena obklíčením jinými zeměmi, kdyby společnost národů neposkytla dostatečné ochrany.*“¹⁴⁰ Na tyto požadavky mu bylo G. Clémenceauem odpovězeno, že mírová konference bude ke všem, včetně Čechoslováků spravedlivá.

Dne 5. února 1919 informoval *Venkov* o tom, že byly československé požadavky již předneseny před mírovou konferencí a dále poskytl čtenářům obsah projevu prezidenta W. Wilsona, který zdůraznil, že světová válka nebyla jako války dřívější a tudíž ani tento mír nemůže být tvořen jako mírová jednání dřívější. Viník měl být potrestán tak, aby již nikdy nemohl Francii ohrožovat. Hovořil o svém přátelství k Francii, k čemuž se přidali zástupci všech ostatních národů a slíbili spolu s ním: „*Nebezpečí již nebude. V budoucnosti není již žádné ohrožování možné, aniž by se postavil proti němu celý svět. Nemohu připustiti, aby se tato tragedie kdy opakovala. Síly celého světa budou v budoucnosti zárukou bezpečnosti Francie.*“¹⁴¹ Další článek hlásal, že v nejbližších dnech vyšle svou delegaci na mírovou konferenci i Maďarsko.¹⁴²

Dne 7. února 1919 ve tři hodiny odpoledne byly na Pařížské mírové konferenci řešeny československé otázky, kde E. Beneš dostal prostor pro výklad, následoval rozhovor o sporných bodech výkladu. E. Beneš vyložil celkovou situaci Československa, přičemž nezapomněl zmínit činnost za války a zdůraznit tím politické, tvořící a demokratické schopnosti země. Svůj výklad podával v následujícím pořadí: historicko-právní postavení ohledně hranic Čech, Moravy a Slezska; problém Němců v Čechách, který po detailním probrání považoval za vyřešený; Těšínsko, ke kterému podal výklad tak, aby bylo patrné, proč nelze z československých požadavků upustit; otázka Slovenska, přičemž zdůraznil, že Češi a Slováci jsou jeden národ a nebylo pochyb o tom, že patří k sobě, což bylo komisí jednomyslně přijato. Potom se ve své řeči věnoval problémům slovenských hranic, jež od počátku byly všem jasné na Dunaji.

¹⁴⁰ Min. dr. Beneš tlumočí české požadavky. In: VENKOV, 1919, č. 28, roč. 14, 5.

¹⁴¹ Wilsonův projev ve francouzské sněmovně. In: VENKOV, 1919, č. 31, roč. 14, 4.

¹⁴² VENKOV, 1919, č. 31, roč. 14, 5.

Hranice od Dunaje k Ungu byly vyloženy jako problematické a odsunuty k pozdějšímu řešení. Další rozhovor se týkal Horního Slezska a Kladska. Tím uzavřel první část československých požadavků, z níž nelze ustupovat. Ve druhé části, která se týkala uherských Rusínů, které chtěl učinit samostatnou provincií pod suverenitou Československé republiky, Lužických Srbů, kteří požádali Československo o protektorát, a otázky spojení s Jihoslovany, kterou považoval spíše za evropský problém, který je zcela v kompetenci komise, která se zabývala jeho řešením. Posledním projednávaným bodem byly požadavky ohledně internacionalizace železnic, přístavů a řek.

V následujících dnech podával *Venkov* zprávy o „našich“ požadavcích projednávaných na konferenci. Dne 9. února 1919 poskytl tisk krátkou zprávu o tom, že mír bude uzavřen asi v polovině léta, protože je mnoho věcí, na kterých se spojenci ještě nedohodli. To samé číslo uvedlo zmínku o prohlášení D. Lloyda George, že se v následujících dnech bude probírat na konferenci otázka Československa. D. Lloyd George se vrátil do Velké Británie a pověřil svého zástupce, aby v Paříži zůstal a účastnil se jednání o československé otázce. O dva dny později otiskl *Venkov* na titulní straně článek o vystoupení E. Beneše před Pařížskou mírovou konferencí, kde byly opět zdůrazňovány hranice československého státu, stejně jako zmíněna otázka Těšínska a problém německých Čechů. V čísle 37 ze dne 12. února 1919 se titulní strana věnovala otázce Těšínska a referovala o přednesu E. Beneše a K. Kramáře před mírovou konferencí, kteří poskytovali svá stanoviska a argumenty pro připojení Těšínska k Československu. Rozhodnutí zatím nebylo provedeno, všechna ustanovení byla dočasná. Pro účely rozhodnutí sporu mezi Československem a Polskem byla sestavena zvláštní komise, která se vydala přímo do sporné oblasti a zkoumala problém zevnitř. Problém Těšínska tedy bude vyřešen později, na základě zpráv územní komise, které podá předsedům mírové konference. Této oblasti se netýkaly ani historické hranice, ani o ní nerozhodovala etnická otázka.¹⁴³

Článek v *Českém slově* ze dne 11. února 1919 podával zprávu o proslovu ministra zahraničí E. Beneše, který pronesl před desetičlennou komisí a kde ukázal, že československý národ od počátku války vystupoval proti habsburské monarchii a že nikdy nebude vyjednávat s monarchií. Jeho řeč pokračovala zmíněním pronásledování Čechoslováků rakouskou policií ve spojitosti s faktem, že vůdcové odboje vždy

¹⁴³ VENKOV, 1919, č. 32-37, roč. 14.

spolupracovali s dohodovými mocnostmi. Zdůraznil, že nový stát zabírá tři země, Čechy, Moravu a Slezsko a tyto země se staly z historického hlediska předmětem dalších diskusí, protože vždy patřily k sobě a společně tvořily země koruny české. Dále se zabýval otázkou německého etnika žijícího na československém území a hraničním problémem s Polskem. Za jižní hranici státu označil Dunaj a pohoří Heda až po řeku Tisu. Zvláštními problémy, které si žádaly projednání, byly požadavky karpatských Rusů a Lužických Srbů připojit se k nově vzniklé československé republice. Řeč E. Beneše vzbudila velice dobrý dojem na konferenci. Dotazy, které následovaly bezprostředně po jeho proslovu, byly podmětem pro rozšíření ve zprávě, která má být předložena konferenci.¹⁴⁴

Po přednesení požadavků řeckých, rumunských a polských přišly na řadu požadavky československé, které se zpočátku nezdály být problematické, protože jediným sporným bodem pro mírovou konferenci zde byla otázka Těšínska. Němci a Maďaři na území nového státu byli druhořadým problémem. Konference probíhala tak, že byli přítomni zástupci velmocí, příslušný delegát dostal slovo a byl všeobecný výklad ve formě rozhovoru, ve kterém se probíral jeden bod za druhým, za kterými přišly na řadu otázky jednotlivých členů konference. Dne 3. února přednesl československé požadavky mírové konferenci E. Beneš. O jeho jednání píše *České slovo* takto: „Ukázal, jak došlo k tomu, že náš národ postaví se do revoluce proti habsburské monarchii a vrhl se do války proti centrálním mocnostem. Vyložil zásady, kterými tento boj byl veden a stanoviska, jaké celý národ v tomto boji zastával...Nastínil krátce, jak se náš národ choval za války a že my, kteří jsme vlastně před třemi lety ještě neexistovali, vlastní silou jsme to přivedli tak daleko, že jsme mohli svými zástupci již podepisovati podmínky míru svému bývalému císaři.“¹⁴⁵ Dále E. Beneš nastínil ve stručnosti historii země a její nároky na historické hranice. Poté se věnoval problematice českých Němců a oblasti Těšínska. Zvláště u otázky Němců v Čechách uvedl u svých požadavků všechny hospodářské, politické a strategické důvody, až naklonil mínění komise ve prospěch Československa. Celý výklad se všemi otázkami a odpověďmi trval tři hodiny a v celkovém pohledu byly přijaty požadavky, E. Beneše s pochopením a sympatiemi, byla pro tuto problematiku zvolena osmičlenná komise, ve které českoslovenští delegáti budou probírat jejich otázky a hlavně problematiku hranic.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Řeč min. dra Beneše na mírové konferenci. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 35, roč. 11, 1.

¹⁴⁵ Úspěch naší věci v Paříži. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 38, 1.

¹⁴⁶ Úspěch naší věci v Paříži. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 38, 1.

V polovině února 1919 informoval deník *Venkov* o tom, že byl E. Beneš a Š. Osuský jmenováni členy komise pro válečné náhrady. Další zprávy se týkaly vyjádření G. Clemenceaua o německém nebezpečí a byla zveřejněna informace, že anglický tisk píše o přijmutí československých požadavků mírovou komisí. Nejdůležitější pro Československo bylo zmezinárodnění Dunaje, Labe a Visly a vytvoření železniční dráhy Praha-Plzeň-Štrasburk-Paříž. Československý tisk se zmínil i o mezinárodním zákonodárstvím práce, které na pařížské mírové konferenci bylo projednáváno podle anglického návrhu, díky němuž se začalo později realizovat. Tento návrh byl odsouhlasen jak parlamentem mezinárodní komise, tak i komisí pro tento problém ustanovenou, jejímž členem byl i E. Beneš.¹⁴⁷

Koncem února zmiňovalo *České slovo*, že probíhala jednání o podmínkách předběžného míru s Německem, přičemž bylo jasné, že budou tvrdé, aby se zabránilo budoucí agresivitě vůči nově stvořeným státům.

Dosažení úspěchů v otázce internacionalizace řek Labe, Odry a Dunaje a právo míti mořské obchodní loďstvo a vlastní vlaku, pod kterou by se registrovaly československé lodě v Praze, zmínil K. Kramář ve svém dopise T. G. Masarykovi na počátku dubna. Stejně tak psal o právu vybudovat dráhu z Prešpurku do Kaniszy, kde mohl mít československý stát své skladiště, topírny na lokomotivy, sklady uhlí a depo. Tedy téměř o všech úkolech, které byly k vyjednávání svěřeny K. Kramářovi, psal jako o úspěšně splněných, či alespoň splněných do nejvyšší možné míry.¹⁴⁸

Českoslovenští odborníci byli jedni z nejpřipravenějších, co se týče podkladových materiálů z celé konference. Celková připravenost naší delegace budila dobrý dojem, výklady byly jasné, přesné a doložené dokumenty a statistikami. Celkové dojmy po prvním vystoupení na konferenci byly dobré.¹⁴⁹

4.1. Československé vztahy s Německem

Otázka českých Němců tvořila nově vznikajícímu státu nesnáze, protože tím více měl být tento stát nucen k eventuálním národnostním ústupkům. Problém českých Němců byl na konferenci projednáván několikrát. Poprvé, když se projednávalo ponechání smíšeného českoněmeckého území Čechám, o čemž v případě některých výběžků byla československá delegace ochotna vést diskusi výměnou za jiné území,

¹⁴⁷ VENKOV, 1919, č. 40–43, roč. 14.

¹⁴⁸ BÍLEK/KOKEŠOVÁ/QUAGLIATOVÁ/SWIERCZEKOVÁ 2005 — Jan BÍLEK / Helena KOKEŠOVÁ / Vlasta QUAGLIATOVÁ / Lucie SWIERCZEKOVÁ (ed.): Korespondence T. G. Masaryk – Karel Kramář. Praha 2005, 347. K. Kramář T. G. Masarykovi, Paříž 6. dubna 1919.

¹⁴⁹ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001, 206–210.

rada nakonec rozhodla nechat všechna smíšená území Čechám. Druhé jednání o českých Němcích vyvstalo, když se jednalo o ochraně minorit a tato ochrana měla být ukotvena v mezinárodní smlouvě. Československo bylo požádáno, aby předložilo memorandum, jak si představovali postavení těchto národnostních minorit. E. Beneš o tomto problému hovořil ve svém projevu takto: „*Dlužno zdůrazniti, že československá delegace jak co se týče uherských Rusínů, tak i co se týče ostatních národnostních minorit v československé republice dala konferenci vyjádření, jež byla přijata s povděkem od komise minoritní; bylo o nich konstatováno, že jsou krajně liberální a že není možno žádati více.*“¹⁵⁰

Na konci března zmínil *Venkov* návrat části československých delegátů zpět do vlasti. E. Beneš se stále domníval, že nebezpečí ze strany Německa trvá a bylo tedy podle něj nutné se proti němu zabezpečit. Hmotná síla Německa podle něj nebyla mnoho zmenšena, domníval se, že se Německo bude klonit co nevidět k pravicové vládě. Řešení viděl ve společnosti ligy národů. Další článek se věnoval proměně předběžného míru, na mír konečný. Z Paříže došly zprávy, že mír, který měl být předložen Německu coby předběžný, bude mírem konečným. Dne 28. března podal *Venkov* informaci o tom, že následující den budou vyhlášeny hranice československého státu.¹⁵¹

Dne 6. dubna 1919 upozornilo *České slovo* své čtenáře na předložení předběžných podmínek Německu, které měly být podle zahraničních tisků vyhotoveny během několika dnů. Jediným problémem zůstávaly otázky válečných náhrad, v čemž se názory představitelů na konferenci lišily.¹⁵² Československá delegace žádala prostřednictvím K. Kramáře svobodný pohyb lodí po řekách Dunaj, Labe a Odru, vlastní námořní loďstvo, které by se dalo registrovat s mezinárodní platností a svobodný přístav v Hamburku bez placení cla. Tyto požadavky byly přijaty a schváleny dopravní komisí a československá delegace dostala zastoupení na mezinárodních komisích pro Labe, Odru a Dunaj.¹⁵³ Dne 11. dubna zveřejnilo *Právo lidu* informaci, že přístup k moři bude zajištěn všem nově vzniklým státům.¹⁵⁴

Dne 14. dubna 1919 byla ve *Večerním Českém slově* uveřejněna výše válečných náhrad, kterou stanovili spojenci. Částka, kterou Německo muselo zaplatit, byla

¹⁵⁰ BENEŠ 1924, 22.

¹⁵¹ VENKOV, 1919, č. 70–75, roč. 14. Právo lidu v tomto ohledu informuje o tom, že předběžný mír bude předložen Němcům 29. března 1919. In: PRÁVO LIDU, 1919, č. 72, roč. 28, 2.

¹⁵² V několika dnech bude dohotoven předběžný mír. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 83, roč. 11, 2.

¹⁵³ Ministr zahraničí dr. Beneš do Prahy. In: VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 80, roč. 11, 1.

¹⁵⁴ PRÁVO LIDU, 1919, č. 87, roč. 28, 4.

stanovena na 125 miliard.¹⁵⁵ Dne 16. dubna informovalo *Právo lidu* o druhé československé delegaci, která dorazila do Paříže se zprávou, že Německo vystupuje proti Slovanům ve východních oblastech říše. A v blízké době se chystalo zaútočit, tato delegace tedy žádala o vyšetření tohoto problému mírovou konferencí.¹⁵⁶ V polovině dubna uveřejnilo *České slovo* informace o míru s Německem, podle prohlášení W. Wilsona se předpokládalo, že bude mír podepsán dne 25. dubna 1919. *Venkov* oznámil, že to bude 28. dubna.¹⁵⁷ Součástí podmínek bylo, že levý břeh Rýna bude zajištěn francouzskými oddíly. Další články hovořily o tom, že podmínky míru předem budou znát jen mocnosti a Belgie, Polsko a Československo, kterých se přímo týkaly stanovené hranice, ostatní byli o znění smlouvy informováni až po jejím podepsání. Německo se smělo vyjádřit k otázkám finančním, ale podmínky teritoriální muselo přijmout. Levý břeh Rýna měl být podle informací *Českého slova* obsazen vojskem na tři roky. Dne 23. dubna 1919 uveřejnilo *Večerní České slovo* přibližný obsah podstaty mírové smlouvy, který pocházel z německého tisku.¹⁵⁸ Dne 26. dubna *Právo lidu* zmínilo, že se podepsání mírové smlouvy s Německem nebude konat v Paříži, ale ve Versailles.¹⁵⁹

Večerní České slovo zmínilo ve svém patečním vydání ze dne 25. dubna 1919, že se mezi lidmi objevovaly letáky, které stále živily naději v německém obyvatelstvu žijícím na našem území, že poněmčené oblasti připadnou Německu.¹⁶⁰ Dne 3. května hlásilo *České slovo*, že se tentýž den oznámilo všem spojencům znění mírové smlouvy s Německem.¹⁶¹ *Venkov* tentýž den oznámil, že bylo zahájeno jednání s německými delegáty.¹⁶² O den později hlásila titulní strana *Venkova*: „*Mírové podmínky dodány dnes zvláštním kurýrem z Paříže do Prahy.*“¹⁶³ Dne 5. května ve *Večerním Českém slově* byla zmínka o tom, že bude předloženo mírové smlouvy Němcům odloženo, podle francouzských listů proto, že si spojenci přáli, aby předloženi byli přítomni i italští delegáti. Dále článek zmiňoval, že právo Ruska na náhradu škod způsobených na začátku války se neuznává a Německo se nesmí spojit s Rakouskem, které se stalo

¹⁵⁵ Německo musí zaplatit 125 miliard. In: VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 89, roč. 11, 2.

¹⁵⁶ PRÁVO LIDU, 1919, č. 91, roč. 28, 4.

¹⁵⁷ VENKOV, 1919, č. 97, roč. 14, 1.

¹⁵⁸ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 90–93, roč. 11 a VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 90, 2. Znění mírové smlouvy i v PRÁVO LIDU, 1919, č. 108, roč. 28, 1.

¹⁵⁹ VEČERNÍK PRÁVA LIDU, 1919, č. 95, roč. 28, 1.

¹⁶⁰ Německá agitace v Československé republice neustává. In: VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 92, roč. 11, 1.

¹⁶¹ Dnes oznamuje se všem spojencům obsah mírové smlouvy. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 103, roč. 11, 4.

¹⁶² VENKOV, 1919, č. 104, 5.

¹⁶³ VENKOV, 1919, č. 105, 1.

republikou.¹⁶⁴ Dne 6. května hlásil titulek v novinách, že podmínky míru budou sděleny Německu 7. května. Schůze se účastnili zástupci Spojených států amerických, Velké Británie, Francie, Itálie, Brazílie, Řecka, Polska, Japonska, Portugalska, Rumunska a Československa. Ke každému zplnomocněnci byl přiřazen jeden tajemník. Zástupce tisku každé ze zúčastněných zemí, maximálně třicet pro velmoci a dominia a deset pro moci se zvláštním zájmem. Německo bylo zastoupeno šesti delegáty, každý se svým tajemníkem a pěti zpravodaji.¹⁶⁵ Přijetí míru Německem nebylo podle československého dobového tisku otázkou volby, generál Ferdinand Foch (1851–1929)¹⁶⁶ měl podle dostupných informací plnou vojenskou moc, kdyby Němci odmítli podmínky míru, přičemž na odpověď byla Německu dána lhůta patnácti dnů.¹⁶⁷

Dne 9. května vyšel v *Českém slově* článek, který oznamoval, že Německo uznalo československý stát, kterému náleželo autonomní území Rusínů jižně od Karpat, přičemž za hranici mezi Německem a Československem byla určena hranice ze srpna 1914, ke které muselo Německo podstoupit československému státu ještě kus Slezska.¹⁶⁸ Jen o den později uveřejnil deník zprávu, že Německo odpovědělo na mírovou smlouvu, s tím zde byl uveřejněn názor ministra E. Beneše na tuto smlouvu, který vyjádřil spokojenost se zněním této smlouvy a s ustanovením historických hranic Československa. Dále se k tomu vyjádřil takto: „*Otázka karpatských Rusů je vyřízena, stejně jako otázka Němců v Čechách. Máme společné hranice s Rumunskem, což má pro nás velký význam, jmenovitě proto že je to ustanoveno ve smlouvě s Německem. Tato okolnost bude totiž směrodatnou pro smlouvu s býv. Rakousko-Uherskem. Poněvadž se pak připravují zákony, zajišťující práva menšinám, ponechaným Německu, můžeme doufat, že i pro Lužické Srby bude něco učiněno.*“¹⁶⁹ Další článek uveřejnil československé hranice stanovené v Německé smlouvě, kde se mimo jiné psalo o ustanovení sedmičlenné komise, která stanoví hranice mezi Československem a Polskem.¹⁷⁰ Německé i československé menšiny, které žily na území sousedního státu,

¹⁶⁴ VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 99, roč. 11, 2.

¹⁶⁵ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 100–101, roč. 11.

¹⁶⁶ Francouzský důstojník a maršál. Do armády vstoupil v roce 1871, poté studoval francouzskou armádní univerzitu, kde se později stal učitelem. Po vypuknutí první světové války vrchním velitelem francouzské 9. armády na Marně, poté povýšen na vrchního velitele severní armády na Západní frontě. V roce 1917 jmenován náčelníkem generálního štábu a v roce 1918 vrchním velitelem Spojeneckých sil. V roce 1918 přijal německou kapitulaci v železničním vagóně, kde došlo také k podpisu příměří.

¹⁶⁷ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 102, roč. 11, 2.

¹⁶⁸ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 103, roč. 11, 3. Podobné informace i PRÁVO LIDU, 1919, č. 109, roč. 28, 1.

¹⁶⁹ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 104, roč. 11, 3. podobně VENKOV, 1919, č. 110, 1.

¹⁷⁰ Stejná informace VENKOV, 1919, č. 110, 3.

měli možnost vyslovit se pro své občanství v Německu nebo v Československu a byla jim pro toto rozhodnutí stanovena lhůta dvou let.¹⁷¹

Od poloviny června se v *Českém slově* objevovaly spekulace, zda Německo podepíše mírovou smlouvu či nikoli a byly zde zohledněny i varianty, když se tak nestane. Dne 24. června přišel tisk se zprávou, že druhý den bude mír podepsán, což na svých stranách v následujících dnech ještě dvakrát opravil.¹⁷² Dne 28. června 1919 hlásil *Venkov* na titulní straně: „Dnes o 3 hodině odpolední bude podepsán mír. Výročí sarajevského atentátu.“¹⁷³ Text pod titulkem upozorňoval na příjezd německých delegátů do Paříže a podmínky podepsání míru, společně se symbolickým datem přesně po pěti letech po atentátu na Františka Ferdinanda d'Este, který byl označen za příčinu války. O den později vyšlo periodikum s titulkem Mír podepsán.¹⁷⁴ Mír Československa s Německem byl podle informací periodika *Venkov* podepsán dne 10. listopadu 1919.¹⁷⁵

Dne 13. dubna informovalo *České slovo* o postupu jednání konference, zdůraznilo, že než byl problém předložen konferenci, pracovalo na něm spousta expertů, kteří prováděli různé analýzy jeho řešení a následné odůvodnění svého stanoviska. Přičemž zde bylo vyzdviženo kartografické oddělení, které tvořilo jednoduché a přitom přehledné mapy pro projednávané problémy, například demonstrovalo potřebu přiřazení Těšínska k Československé republice či fakt, že Čechy, Morava a Slezsko tvořily jeden hospodářský celek. Neméně důležitým úkolem těchto odborníků bylo přesné vyznačení hranic.¹⁷⁶ Tentýž den upozornil *Venkov* na problém neutrálního pásma u slovenské demarkační čáry a uvedl několik případů, kdy maďarská vojska střílela na území Slovenska.¹⁷⁷

Dne 20. června 1919 se na titulní straně *Venkova* objevila zpráva španělského velvyslance v Paříži adresovaná československému ministru zahraničních věcí E. Benešovi, kde bylo na žádost E. Beneše Československo uznáno jako samostatný stát španělskou vládou, se kterou tím vstoupil i do oficiálního styku.¹⁷⁸

¹⁷¹ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 103, roč. 11, 5.

¹⁷² ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 143, 144, 146, roč. 11.

¹⁷³ VENKOV, 1919, č. 151, roč. 14, 1.

¹⁷⁴ VENKOV, 1919, č. 151–152, roč. 14. České slovo na podpis mírové smlouvy s Německem reagovalo ještě ve svém večerním vydání titulkem Konečně mír. VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 142, roč. 11, 3. a o den později ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 148, roč. 11, 1–2.

¹⁷⁵ VENKOV, 1919, č. 264, 1.

¹⁷⁶ Nová diplomacie. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 88, roč. 11, 2–3.

¹⁷⁷ Neutrální pásmo na slovenské demarkační čáře. In: VENKOV, 1919, č. 89, roč. 14, 4.

¹⁷⁸ Španělská vláda min. Benešovi. In: VENKOV, 1919, č. 144, roč. 14, 1.

4.2. Vymezení hranic nově vzniklého československého státu

Problémy našeho území byly na konferenci projednávány velice důkladně a podle E. Beneše i objektivně. Naše požadavky byly hájeny věcně, poctivě a energicky. Hlavním požadavkem československé delegace byly historické hranice s různými ratifikacemi. Otázka Slovenska byla vyřešena hned zkraje konference, přivtělením k Československu a jednalo se dále pouze o přesnou hraniční linii. Už při prvních rozhovorech bylo naznačeno, že na tomto území je přirozenou hranicí Dunaj, což bylo později přijato.¹⁷⁹

Prvním problémem, který byl na mírové konferenci řešen, bylo rozhodnutí o stanovení demarkační linie mezi Československem a Maďarskem. Dne 17. ledna napsal Vavro Šrobár (1867–1950)¹⁸⁰ připomínky ke stanovení demarkační čáry mezi Československem a Maďarskem. Mimo jiné zmínil, že hranice neodpovídá hospodářským, komunikačním a jazykovým podmínkám vývoje Slovenska. Navrhl posunout celou jižní hranici jižněji a východní východněji, než byly původně stanoveny ty ze dne 23. prosince 1918. O jedenáct dní později podal československý plnomocník v Budapešti doporučení stáhnout československá vojska za demarkační čáru, která zatím nebyla změněna, a tudíž docházelo ze strany Československa o porušení rozkazů Dohody. Od 18. února 1919 se Maďarsko snažilo přesvědčit a ovlivnit Slováky, aby se v případném plebiscitu postavili proti připojení k Československu. Na začátku března bylo definitivně rozhodnuto o tom, že bude hlavní tok Dunaje jižní hranicí Slovenska. Zaujatě byla diskutována otázka Žitného ostrova, který Američané nechtěli přiřadit ke Slovensku, protože by to znamenalo získání mnoha Maďarů. Jednání nakonec rozhodla po Benešových protestech, že Žitný ostrov bude náležet k Československu. Celá jižní hranice Slovenska pak byla podle předchozích požadavků z hlediska železnice posunuta. Na konci byla bývalá maďarská města obsazená československými vojsky, aby nedošlo k nepokojům v místech, která byla konferencí Československu přidělena. Na to reagovala maďarská vláda ozbrojeným vpádem na Slovensko, což zastavily československé jednotky, Maďarsko utrpělo značné ztráty. Díky tomuto incidentu uznalo Maďarsko všechny naše teritoriální požadavky s okamžitým návrhem míru. Dne 9. května byla hranice Slovenska stanovena definitivně na jihu linií Dunaje až k řece

¹⁷⁹ BENEŠ 1924, 17.

¹⁸⁰ Slovenský politik, lékař. Ministr pro správu Slovenska v letech 1918-1920, ministr zdravotnictví a tělovýchovy 1918-1920. V roce 1920 ministr unifikací, později ministr školství a národní osvěty (1921-1922).

Ipole, včetně Žitného ostrova, ale předmostí na jihu Prešpurku bylo zamítnuto.¹⁸¹ Dne 15. června bylo maďarské a československé vládě posláno rozhodnutí mírové konference o stanovení definitivní hranice mezi těmito státy a pro vyklizení československého území Maďary byla stanovena lhůta do 30. června 1919. Maďarské pokusy o změnu hraniční čáry byly prováděny až do 4. června 1920, kdy byl v Trianonu podepsán mír s Maďarskem.¹⁸² V prosinci 1919 byl pozván maďarský zástupce na mírovou konferenci v Paříži, aby zde podepsal mírovou smlouvu. Maďarská mírová jednání byla svolána na leden 1920. I když maďarští zástupci neznali vlastní znění mírové smlouvy, museli respektovat ujednání z roku 1919 a znali znění mírových smluv s Německem a Rakouskem, viděli v pozvání na konferenci příležitost vyjádřit svůj vlastní názor na projednávané problematiku. Maďarská delegace přijela do Paříže dne 7. ledna 1920 a o týden později, tedy dne 15. ledna 1920 byl maďarským zástupcům předložen návrh mírové smlouvy, ke kterému mohli připojit písemnou formou své poznámky. I přes maďarské připomínky a námitky nebyla na konferenci povolena diskuze o změnách v maďarské mírové smlouvě.¹⁸³

Na začátku června 1919 *Venkov* informoval o ultimátu, které daly spojenci Maďarsku, jednalo se především o skončení útoků na Československou republiku, v opačném případě by byly spojenci nuceni zakročit. Odpověď se očekávala do 48 hodin a maďarští zástupci byli pozváni do Paříže, kde dostali názor na stanovené maďarské hranice.¹⁸⁴ Odpověď Maďarska mohli čtenáři najít 11. června, kde Maďarsko přijalo pozvání na mírovou konferenci a zdůraznilo, že jeho vojska nechtěla útočit, nýbrž byl stát nejdříve napaden československými, rumunskými a jihoslovenskými vojsky.¹⁸⁵ Nová hranice mezi Maďarskem a Československem byla v periodiku zveřejněna o dva dny později. Její podoba se od původní demarkační čáry lišila jen v drobných změnách, díky kterým Československá republika sousedí s Rumunskem.¹⁸⁶ Další články, které se věnovaly konfliktu československé vlády s Maďarskem, byly v periodiku *Venkov* zveřejňovány až do začátku července, kdy je zveřejněna nová nota

¹⁸¹ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001, 162, 188, 228, 245–246, 305–306.

¹⁸² DEJMEK 2003 — Jindřich DEJMEK: Nenaplněné naděje. Politické a diplomatické vztahy Československa a Velké Británie (1918–1938). Praha 2003, 32–33.

¹⁸³ IRMANOVÁ 2002 — Eva IRMANOVÁ: Maďarsko a versailleský mírový systém. Praha 2002, 167–173.

¹⁸⁴ VENKOV, 1919, č. 134, roč. 14, 3. stejně tak ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 132, 1.

¹⁸⁵ Odpověď Bely Khuna. In: VENKOV, 1919, č. 138, 6. Tato odpověď zveřejněna ve Večerním Českém slově již 10. června 1919. VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 127, roč. 11, 1–2.

¹⁸⁶ Hranice mezi naší republikou a Maďarskem definitivně stanoveny. In: VENKOV, 1919, č. 140, roč. 14, 6. Stejně tak VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 130, roč. 11, 2. později i ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 139, roč. 11, 1.

dohody s Maďarskem. Na začátku srpna se pak objevila zpráva, že mírová smlouva s Maďary je již vyhotovena.¹⁸⁷

Otázka uherských Rusínů byla vyřešena poměrně snadno a rychle. Českoslovenští delegáti dávali od počátku jednání jasně najevo, že záleželo čistě na volbě uherských Rusínů, jestli chtějí patřit k československému státu. Oproti tomu otázka hranic v oblastech Horního Slezska a Kladska byly poněkud problematické, především otázka Horního Slezska, kde se předpokládal konflikt s Polskem, které nebylo ochotné Československu podstoupit nic z uhelných ložisek na pravém břehu Odry, ale území na levém břehu mělo připadnouti Československu. Všechny obce v kladské oblasti, které byly české nebo počestěné případnou Československu, zbytek nikoli, protože se Američané chtěli vyvarovat zbytečného přibírání německého etnika do Československa. I proto doporučili československé delegaci zvážit potřebu malých výběžků. Lužici byla zajištěna určitá práva, ale konečné rozhodnutí v den, kdy E. Beneš posílal svou zprávu do Prahy ještě nepadlo.¹⁸⁸ Dne 12. března 1919 poslal T. G. Masaryk dopis E. Benešovi, kde v dalším postupu doporučil domáhat se toho, aby se Československo dostalo na pravý břeh Odry a dále vlastnilo dráhu Bohumín – Vratislav – Berlín. Dále se věnoval území Haliče a Spiše, doporučil ustoupit v územních požadavcích Polákům pouze v jejich oblastech, nikoli slovenských. Beneš mu ve své odpovědi sdělil, že o pravém břehu Odry se snažil jednat a domníval se, že je tato otázka pro československý stát prohrána.¹⁸⁹ Oblast Horního Slezska a Kladska byla připojena k československému státu za jisté kompenzace u Frýdlantu, Šluknova a Aše. Rada čtyř rozhodla později o tom setrvat na historických hranicích i v těchto oblastech.¹⁹⁰ Hranice s Polskem se později upravovaly podle toho, jak se měnila situace na Těšínsku, které se stalo největším úskalím našich hranic na konferenci.

Problém těšínské oblasti se na pařížské mírové konferenci řešil již od počátku. Na konci ledna 1919 o něm T. G. Masaryk ve svém dopise hovořil nejen jako o části historických hranic, ale také území důležitého z hlediska hospodářského a sociálního a to nejen pro Československo, ale také pro velkou část Evropy. Dne 25. ledna začaly československé vojenské jednotky obsazovat požadované území. Obě strany se snažily

¹⁸⁷ VENKOV, 1919, č. 141–143, 146, 149, 153, 154, 187, roč. 14 podobně podrobně řešilo problematiku Maďarska České slovo VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 141, 149, 163, 269, roč. 11. a ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 147, 153, 159, 160, 175, roč. 11.

¹⁸⁸ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001, 183, 246–247.

¹⁸⁹ HÁJKOVÁ/QUAGLIATOVÁ/VAŠEK 2013 — Dagmar HÁJKOVÁ / Vlasta QUAGLIATOVÁ / Richard VAŠEK (ed.): Korespondence T. G. Masaryk – Edvard Beneš 1918–1937. Praha 2013, 91, 94. T. G. Masaryk E. Benešovi, Praha 12. března 1919 a E. Beneš T. G. Masarykovi, Paříž 21. března 1919.

¹⁹⁰ BENEŠ 1924, 18.

zároveň získat členy konference na svojí stranu, tak došlo 3. února k prozatímní dohodě, kterou E. Beneš ohodnotil jako neúplný úspěch, ale důležité pro něj bylo i udržení uhelné pánve.¹⁹¹ E. Beneš dále navrhoval klidný postup, aby získal pro československou věc v této aféře co nejvíce přátel na konferenci. Pro těšínskou otázku byla vytvořena samostatná komise, která měla za úkol zjistit tamější poměry a podle toho rozhodnout komu by oblast měla patřit. Na začátku dubna bylo československým delegátům sděleno rozhodnutí, že Těšín bude náležet Československu mimo Bohumín, z kterého bude československé jen nádraží. Polsko nedostane ani východní Halič ani Gdaňsko.

V polovině dubna 1919 bylo E. Benešovi doporučeno od amerického prezidenta W. Wilsona, aby učinil nějakou dohodu se zástupcem Polska. E. Beneš pak ve svých dopisech T. G. Masarykovi popisoval jednání takto: „*Navrhl jsem mu: základ jednání bude Visla – pak se bude mluvit o smlouvách ekonomických, o společné obraně při útoku Německa v smyslu Ligy národů, o dodávce uhlí atd.*“¹⁹² Na začátku května 1919 hlásil E. Beneš další výsledky jednání: „*V jednání s Paderewskim toto nového: poprvé slíbil ústupky; navrhuje větší (pro ně) kompromis v Těšínsku a nám náhradu za to uhelné kraje v Horním Slezsku. To že by v Polsku spíš snesli. Dojem mám z toho tento: Kdybychom si zachovali uhelný kraj v Těšínsku, ustoupili jim město Těšín jako symbol toho kraje, zachovali si však dráhu (bylo by ji třeba v tom případě od severu vést oklikou kol Těšína a zatím by musila prý sloužit trať z Frýdku na Jablunkov) a přijali kompenzace severně od Těšínska v Horním Slezsku v uhelném kraji, že by Poláci to pokládali za možný pro ně kompromis a zachránění své prestiže.*“¹⁹³ Dne 20. května psal E. Beneš do Prahy, že se situace zlepšila pro Československo. O Spiši a Oravě se nejednalo vůbec, všechna jednání zabral problém Těšínska.¹⁹⁴ Díky průtahům, které tvořila oblast Těšínska, zbyla ze všech ratifikací hranic, jenž žádala československá delegace na konferenci, jen část Pruského Slezska. Tato jednání se táhla až do 25. července, který byl konferencí stanoven jako termín pro rozhodnutí. I přes všechny pokusy o dohodu mezi oběma státy, nebylo rozhodnutí na konferenci učiněno. Spor skončil plebiscitem.¹⁹⁵

Na počátku března 1919 agrární list *Venkov* informoval čtenáře o projevu D. Lloyda George, který mimo jiné zmínil i zásluhy Čechoslováků za války. Dále se

¹⁹¹ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001, 195, 199, 245.

¹⁹² HÁJKOVÁ/QUAGLIATOVÁ/VAŠEK 2013, 120. E. Beneš T. G. Masarykovi, Paříž 18. dubna 1919.

¹⁹³ HÁJKOVÁ/QUAGLIATOVÁ/VAŠEK 2013, 131. E. Beneš T. G. Masarykovi, Paříž 2. května 1919.

¹⁹⁴ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001, 328.

¹⁹⁵ BENEŠ 1924, 18.

deník věnoval počátkem března problému našich hranic, prozatímní usnesení uveřejnilo dne 7. března s tím, že Těšínsko připadne jednomu státu a Ratibořsko druhému. O dva dny později deník hlásil, že bude předběžný mír podepsán do konce března 1919.¹⁹⁶

Dne 5. dubna 1919 oznámil *Venkov*, že o Těšínsku rozhodne lidové hlasování. O den později přišlo toto periodikum s informací, že jsou hranice Československa již hotové, ale nebyly zveřejněné, protože je konference chce oznámit zároveň maďarské vládě.¹⁹⁷

Dne 15. dubna 1919 uveřejnilo *České slovo*, podobně jako *Venkov*, článek, který se věnoval otázce Těšína, která nebyla ještě oficiálně rozhodnuta, ale komise pro polské i československé záležitosti se vyslovily pro přiznání uhelné pánve a města Těšína Československé republice, protože Československá republika, na rozdíl od Polska, neměla jiný zdroj uhlí. Tato otázka nebyla ještě rozhodnuta, konference čekala na vyjádření svého vyslance v problematice oblasti.¹⁹⁸ Dne 20. dubna uveřejnil agrární list *Venkov* domněnku, že Polsko hrozí v otázce Těšína válkou. Článek upozorňuje na aktivitu polských vojsk v oblasti Těšína, kterou polská strana odůvodnila tím, že chce zajistit mír v případě napadení ze strany Československa.¹⁹⁹ O tři dny později vyšel na titulní straně *Venkova* článek, který přinesl informace o projevu D. Lloyda George v britském parlamentu, kde mimo jiné řekl, že dostal mnoho dopisů od lidí, kteří žili v oblasti Těšínska a nedovedli si představit, že by tato oblast patřila někomu jinému než Československu. Mimo jiné zmínil: „V německých historických mapách z roku 1378 je zcela zřejmo, že Těšín a jeho území se nachází v hranicích Čech.“²⁰⁰

Dne 9. května 1919 uveřejnil *Venkov* článek o rozhodnutí komise pro těšínskou otázku, která se shodla na tom, aby se na této oblasti dohodli zástupci Československa a Polska v Paříži.²⁰¹ List *Journal de Genève* psal 29. května 1919 o nutnosti přiřazení Těšínska k Československu, jež tuto oblast potřebovalo pro zajištění dozoru nad dráhou bohumínsko-košickou a tím mohlo zajistit přímé styky se Slovenskem. Dále list informoval o tom, že se v posledních týdnech spor o tuto oblast přiostril a všichni doufali v brzkou dohodu.²⁰²

¹⁹⁶ VENKOV, 1919, č. 56–59, roč. 14. stejně tak PRÁVO LIDU, 1919, č. 57, roč. 28, 2.

¹⁹⁷ VENKOV, 1919, č. 82–83, roč. 14.

¹⁹⁸ Těšín Čechům – Gdansko Polákům. In: ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 89, roč. 11, 1. Stejně tak Těšín s uhelnou pánví budou přiřknuty naší republice. In: VENKOV, 1919, č. 90, 3.

¹⁹⁹ Polsko hrozí v otázce Těšína válkou. In: VENKOV, 1919, č. 95, roč. 14, 6.

²⁰⁰ Lloyd George v anglickém parlamentě o Těšínsku. In: VENKOV, 1919, č. 96, roč. 14, 1

²⁰¹ Rada pěti o Těšínsku. In: VENKOV, 1919, č. 109, 5. podobně PRÁVO LIDU, 1919, č. 109, roč. 28.

²⁰² ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 124, roč. 11, 5.

V polovině července 1919 uveřejnilo *České slovo* rozhodnutí mírové konference, že se o těšínské otázce musí dohodnout zástupci Československa a Polska v co nejkratší době, jinak rozhodne za ně rada pěti.²⁰³ Dne 26. července 1919 uveřejnil *Venkov* na titulní straně zprávy z Česko-polské porady v Krakově, kde navrhla polská vláda hlasování lidu žijícím v těšínské oblasti. Odpověď československá nebyla ještě uveřejněna, a proto požádaly obě vlády o odklad konečné lhůty na dohodu, která jim byla dána mírovou konferencí.²⁰⁴ Na počátku září 1919 se objevily zprávy, že o těšínské oblasti stále nebylo rozhodnuto a nejvyšší rada vyslechla v této otázce ministry zahraničních věcí obou zemí. Následující den vyšla zpráva, že o Těšínsku stále nebylo rozhodnuto. Součástí této zprávy byla informace, že si E. Beneš v této věci přeje smírné a rychlé řešení. Dne 12. září 1919 hlásila titulní strana *Venkova*, že rozhodnutí o Těšínsku padne ještě dnes, mimo jiné v textu uvedla: „*Vešlo totiž ve známost, že došla povolaným činitelům telegrafická zpráva z Paříže, v níž se sděluje, že k rozhodnutí o Těšínsku dojde ještě dnes, a to asi k rozhodnutí pro nás nepříznivému.*“²⁰⁵ Deník dále nabádal k zachování klidu, když k takové situaci dojde. O čtyři dny později E. Beneš na stranách *Venkova* konstatoval, že se snažil dlouho o dohodu s Polskem, a když k ní nedošlo, rozhodl se zvolit menší zlo, tedy souhlasil s plebiscitem. Dne 27. září 1919 tedy informoval *Venkov* o rozhodnutí nejvyšší rady, která stanovila komisi pro kontrolu lidového hlasování, jež se konalo ve dvou okresech na Těšínsku po vyklizení těchto oblastí polskými i československými vojsky. O dva dny později zveřejnil *Venkov* zprávu, která hovořila o plebiscitu v celém Těšínsku a vyloučení z hlasování těch občanů, kteří zde neměli bydliště před rokem 1914. Celá záležitost byla v periodiku řešena ještě 17. října, kdy tisk informoval o ustanovení plebiscitu a jeho budoucím průběhu. Definitivní rozhodnutí o plebiscitu na Těšínsku uveřejnil *Venkov* 29. listopadu 1919.²⁰⁶

Dalším projednávaným bodem hranic nového státu byly hranice Slovenska s Rusínska, T. G. Masaryk psal v polovině července 1919 E. Benešovi o nutnosti stanovení hranic Rusínska, které se chtělo, jak již bylo zmíněno, přidat pod správu Československa. Dohoda tedy stanovila hranice Rusínska proti Rumunsku. Mezi Rusíny a Slováky rozhodla proti rusínským požadavkům. Hraniční komise stanovila tedy

²⁰³ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 160, roč. 11, 1.

²⁰⁴ VENKOV, 1919, č. 175, roč. 14, 1. podobně VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 162, roč. 11, 1.

²⁰⁵ Dnes rozhodnutí o Těšínsku! In: VENKOV, 1919, č. 215, roč. 14, 1.

²⁰⁶ VENKOV, 1919, č. 209, 211–212, 218, 228, 230, 245, 252, 277, roč. 14. Podobné informace o řešení Těšínské otázky podávalo České slovo. ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 199, 208, 211, roč. 11.

hranici tak, že celý komitát užhorodský náležel Slovensku. Zástupce Rusínů chtěl rozhodnutí komise stanovit provizorním, aby se o detailech mohl dohadovat pouze se zástupci Československa, což bylo následně přijato.²⁰⁷

Neúspěšné jednání prožil E. Beneš v otázce sousedství s jihoslovanskými národy, která pro něj byla důležitá. V tomto ohledu mělo Československo podporu pouze Francie, která pochopila význam tohoto sousedství. Otázka koridoru byla před Nejvyšší radu přivedena, ale odmítnuta. Na to E. Beneš reagoval takto: „*Byli jsme si vědomi důležitosti toho, aby otázka byla vyřešena pro nás příznivě; proto později pokusili jsme se docílit alespoň většího zázemí u Bratislavi. Nedocílili jsme sice všeho, ale aspoň princip byl pro nás připuštěn.*“²⁰⁸

Celou práci na pařížské mírové konferenci v otázce hranic pak E. Beneš ve svém projevu ze dne 30. září 1919 v Národním shromáždění považoval za úspěšnou, protože byly stanoveny hranice Československa na všech stranách, jedinou výjimku tvoří hranice těšínská.²⁰⁹

4.3. Rakousko v dobovém tisku

Pařížská mírová konference jednala v polovině března o komplotu proti československému státu ze strany Rakousko-Uherska. Zpráva hlásila, že na hranicích Československa byli tři vojenské německé oddíly, v další části článku byla zmíněna činnost říšských Němců proti československému zacházení s českými Němci. Pro představu uváděl deník *Venkov* následující ukázkou: „*Strašlivá krvavá lázeň, kterou českoslovenští vojáci připravili 4. března v řadách bezbranných německých občanů v německých městech, pravé honby, jež jsou v německých městech podnikány na vůdčí německé osoby, a na všechny, kdož německy smýšlejí, chování československé vlády proti zřízencům německé národnosti, úřednictvu, učitelům atd. ukazuje, že s Čechů stávají se den ke dni větší násilníci.*“²¹⁰ Podle *Venkova* tím chtěl německý tisk poukázat na týrání německého obyvatelstva v Čechách a tudíž nemožnost připojit tato území k československému státu.

Ve francouzském listu *Journal* se 13. května objevila zpráva, že Československo dostane velkou část Slezska a Těšín, aby mělo bezprostřední spojení s Rumunskem. Zmíněna zde byla i informace, že Rada čtyř nebude jednat s Rakouskem bez

²⁰⁷ HÁJKOVÁ/QUAGLIATOVÁ/VAŠEK 2013, 188, 192. T. G. Masaryk E. Benešovi, Praha 14. července 1919 a E. Beneš T. G. Masarykovi, Paříž 24. července 1919.

²⁰⁸ BENEŠ 1924, 19.

²⁰⁹ BENEŠ 1924, 20.

²¹⁰ Mírová konference jedná o komplotu vůči našemu státu. In: VENKOV, 1919, č. 62, roč. 14, 4.

Čechosláváků.²¹¹ *Večerník Práva lidu* podává 12. května informaci o ustanovení hranic Československa s Rakouskem.²¹² Dne 27. května *Venkov* informoval o tom, že budou v blízké době zveřejněny podmínky míru s Rakouskem.²¹³ O dva dny později zveřejnil deník zprávu, že mír bude rakouským delegátům předložen 30. května 1919.²¹⁴

Začátkem června uveřejnil *Venkov* znění podmínek diktovaných Rakousku, mezi kterými byla i informace, že Československo muselo zaplatit část předválečných dluhů Rakouska s tím, že nemuseli platit jejich dluhy válečné. Co se týče hranic, zůstaly v nezměněné podobě s malými korekturami ve prospěch Československa. Rakousko bylo nuceno uznat Československo jako samostatný stát.²¹⁵ Průběh předání mírových podmínek Rakousku zveřejnilo *České slovo* 4. června. Podle dostupných informací Rakousko předalo konferenci 4 nóty, týkající se především územních požadavků a mezinárodního postavení Rakouska, až bude na tyto nóty zveřejněna odpověď, budou jednání pokračovat²¹⁶

V červenci se dobový tisk nejvíce zabýval mírovou smlouvou s Rakouskem a pokračovaly zprávy o těšínské otázce. První zmínka o rakouské mírové smlouvě vyšla ve *Venkově* již 2. července, kde se psalo, že je smlouva již hotova a připravena k podepsání. Tento výrok potvrdil již o necelý týden později, kdy uveřejnil zprávu, že podle anglického deníku *The Temps* bude mír podepsán nejpozději 14. července. V článku je mimo jiné zmíněn i fakt, že nově vzniklé státy po rozpadlé monarchii budou muset zaplatit každý poměrnou část jejich předválečných dluhů,²¹⁷ což pro Československo činí rovnou polovinu. Otázka dluhů a válečných reparací byla rozsáhle řešena v *Českém slově*.²¹⁸ K hranicím Rakouska se vyjadřovalo periodikum *The Temps* na stránkách *Venkova* následující den, kdy bylo zmiňováno zachování historických hranic Československa na Šumavě i jižní Moravě. Dále zmínil list přiřknutí území jižně a východně od Bratislavy na pravém břehu Dunaje Československu, aby měli jeho obyvatelé volnou trať a nemuseli přes rakouské území.²¹⁹ *České slovo* zmínilo

²¹¹ VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 107, roč. 11, 5.

²¹² VEČERNÍK PRÁVA LIDU, 1919, č. 107, roč. 28, 2.

²¹³ VENKOV, 1919, č. 124, roč. 14, 4.

²¹⁴ VENKOV, 1919, č. 129, 6, stejně tak ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 127, roč. 11, 1.

²¹⁵ VENKOV, 1919, č. 130, roč. 14, 1.

²¹⁶ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 128, 132, roč. 11, 3.

²¹⁷ Nejprve byly do částky zahrnuty i dluhy válečné, ale ty po protestech nových států, zejména Československa byly znovu projednány a následně zamítnuty. Tuto informaci podává Právo lidu už v polovině května viz. PRÁVO LIDU, 1919, č. 113, roč. 28, 3. a informaci o neplacení válečných náhrad za Rakousko lze nalézt v Právu lidu již na konci května PRÁVO LIDU, 1919, č. 127, roč. 28, 2. podobně jako VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 121, roč. 11, 1.

²¹⁸ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 149, 155, 156, roč. 11.

²¹⁹ VENKOV, 1919, č. 154, 159, 161, 171, roč. 14.

podmínky diktované Rakousku 22. července, rakouskou reakci na tyto podmínky pak o den později.²²⁰ Na konci srpna hlásil Venkov, že byly podmínky mírové smlouvy s Rakouskem zmírněny. Dne 11. září 1919 byla veřejnost informována o podepsání míru s Rakouskem. Mír Československa s Rakouskem byl podepsán 10. listopadu 1919.²²¹

4.4. Hospodářské a finanční otázky

Jedním z klíčových problémů konference byla otázka reparací a placení válečných dluhů. Finanční otázky se nevyhnuly ani Československé republice, která musela přijmout část válečných dluhů rozpadlého Rakouska-Uherska.

E. Beneš už na začátku února 1919 upozorňoval na důležité otázky valuty a placení válečných dluhů, které následně měly dalekosáhlé dopady na vnitřní politiku státu.²²² Koncem května hlásil E. Beneš do Prahy zprávu, že si Francie přeje, aby Československo přispělo na všeobecné krytí válečných výdajů. Odpovědí T. G. Masaryka na tuto informaci bylo: „*Abychom platili co nejméně: zdůraznit, že my jedini jsme byli důsledně proti R[akousku] U[hersku] – Poláci a ostatní byli pro. Ergo máme výjimečné postavení. V tom smyslu dám poslat Wilsonovi memo[randum] Cranem.*“²²³

Finanční otázky ale neznamenaly jen placení válečných dluhů, šlo také o likvidaci starých bankovek a jejich nahrazení novými. Tento proces značně ztěžovalo Rakousko-Uhersko, které přes úmluvu o počtu bankovek půjčila finanční obnos Maďarsku, jež s tímto obnosem hospodařilo na Slovensku. Tím se snažilo o destrukci hospodářství nového státu. Proto T. G. Masaryk napsal E. Benešovi, aby na tento problém upozornil diplomacii.²²⁴ E. Beneš žádal na počátku března o finanční půjčku od USA, která by zajistila Československu dostatek potravin a základních surovin. Spojené státy americké půjčku ve výši osmnácti milionů dolarů Československu poskytl.²²⁵ E. Beneš ve svých zprávách pro T. G. Masaryka napsal: „*Ve věcech finančních v podstatných otázkách jsem docílil dohody s Amerikány s Francouzi, takže se domnívam, že i v této poslední otázce vcelku budeme míti vítězství pro své*

²²⁰ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 166–167, roč. 11.

²²¹ VENKOV, 1919, č. 201, 214, 264, roč. 14. Večerní České slovo informovalo ještě 4. září o nezměněných hranicích Rakouska. VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 199, 3. Zmínka o podepsání míru v Českém slově. ČESKÉ SLOVO, 1919, č. 209, 4.

²²² HÁJKOVÁ/QUAGLIATOVÁ/VAŠEK 2013, 72–73. E. Beneš T. G. Masarykovi, Paříž 3. února 1919.

²²³ HÁJKOVÁ/QUAGLIATOVÁ/VAŠEK 2013, 149. T. G. Masaryk E. Benešovi, Praha 2. června 1919.

²²⁴ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVIČEK 2001, 235.

²²⁵ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVIČEK 2001, 238–239.

*stanovisko.*²²⁶ Dalším důležitým hospodářským bodem byl přístav Hamburk, který chtěla československá delegace zajistit výhradně pro svůj dovoz a vývoz a tento přístav pro vlastní zájmy navázat na anglické a francouzské obchodní cesty. Na počátku května 1919 přišla z Prahy zpráva i o tom, že je nutné zajistit obchodní cesty po Dunaji.²²⁷

²²⁶ HÁJKOVÁ/QUAGLIATOVÁ/VAŠEK 2013, 144. E. Beneš T. G. Masarykovi, Paříž 20. května 1919.

²²⁷ DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001, 304–305.

5. Dopady mírové konference na Československo

Mírové smlouvy, které vznikly ve Versailles, byly nepochybně hlavním opěrným pilířem československého státu. Mírová konference nebyla vyjednávacím prostředkem poraženého s vítězem, ale dohodou mezi vítězi o podmínkách míru, který byl poraženému nadiktován. Československo, které vzniklo díky zahraniční snaze jeho představitelů, mohlo se na jejím počátku řadit mezi vítěze. E. Beneš během prezentace československých představ před mírovou konferencí úmyslně nadsazoval územní požadavky, protože za léta strávená v zahraničí věděl, že bylo nutné se bít o každý požadavek, neúnavně dít a hledat skuliny, jak prosadit svůj záměr. Československé požadavky často přesahovaly síly státu, který by nebyl schopen ubránit svá území. E. Beneš žádal vytvoření československo-jugoslávského koridoru, byl ochoten se vzdát menších částí historických hranic, ale vždy žádal nějakou protislužbu.²²⁸ Požadoval ústupky ve Slezsku, ale největší spor vedl o Těšínskou oblast, která jak již bylo zmíněno byla důležitá hlavně pro spojení se Slovenskem a pro svá uhelná ložiska. Tuto otázku měl po dlouhých sporech definitivně vyřešit plebiscit.²²⁹

Z koridoru nezbylo nic, podobně ani z opravy kladských hranic, později byly vyřešeny drobné ústupky na Ratibořsku a u Českých Velenic. Československé nároky na kolonie, vznesené především pro nátlak tisku, skončily neúspěchem. Stanovení státních hranic potvrzením hranic historických bylo úspěchem. Velký dopad na Československo mělo i rozhodnutí konference, zamítnout velkoněmecký koncept, tedy spojit Německo s Rakouskem. Po tomto rozhodnutí přicházeli na konferenci zástupci německého Rakouska, spolu s českými Němci, kteří se snažili prosadit své požadavky. Tyto změny by vyžadovaly vzít Československu celé pohraničí a jeho připojení k Německu.²³⁰ Dohodové mocnosti se rozhodly o již stanovených hranicích dále nediskutovat.²³¹ Snad i proto se později E. Benešovi připisovaly mezi vládními kruhy největší zásluhy právě v oblasti hranic státu. Největšího úspěchu dosáhl na slovenských hranicích s Maďarskem, kdy předčil očekávání T. G. Masaryka i Milana Hodži (1878–

²²⁸ Například za vzdání se Lužice požadoval připojení části Kladska.

²²⁹ KÁRNÍK 2000 — Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře první republiky I. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918–1929. Praha 2000, 113–115.

²³⁰ K čemuž došlo o dvacet let později, právě díky českým Němcům.

²³¹ KÁRNÍK 2000, 116–117.

1944),²³² který v té době působil v Budapešti jako slovenský vyjednávač. V tomto ohledu mu bylo ale vytýkáno, že svými územními požadavky přivedl do státu velké množství národnostních menšin.²³³

Nemalý dopad na československý stát měly i finanční podmínky, které mu byly stanoveny. Společně s majetkem nabylo Československo i rakouské předválečné dluhy. Kromě toho v rámci nově vzniklých států byl stát povinen platit Dohodě válečné reparační za bývalou monarchii, které byly stanovené na jeden a půl miliardy zlatých franků. Jejich rozdělení pak stanovovala konference pro každý stát zvlášť podle výnosu z daní za poslední tři roky před válkou. Na české země tímto dělením připadlo padesát procent celkové částky, což mělo bezprostřední vliv na hospodářský vývoj státu.²³⁴ Československý stát se po válce ujal aktivní role v rekonstrukci hospodářské politiky. Započalo zestátňování některých odvětví průmyslu a rozšiřování sektoru státních podniků, stát prováděl investice, které byly financovány státními půjčkami a deficitním financováním státního rozpočtu, což nutně vedlo k inflaci. Československý stát několik let po válce řídil jak měnovou, tak fiskální politiku, což vedlo k propojování jednotlivých podnikatelských subjektů a státu skrze demokratické postupy. Díky tomu brzy začala hospodářská politika Československa mutovat do byrokratické mašinérie, ve které se úřednická místa přidělovala podle příslušnosti k politické straně.²³⁵

Neméně podstatnou součástí saintgermanských smluv, které měly vliv na budoucí vývoj československého státu, byla i smlouva o ochraně minorit uzavřená 10. září 1919. Tvorba států ve střední Evropě nebyla na základě národnostních otázek možná, proto se přistoupilo po dlouhých diskusích k návrhu, jež popisuje Z. Kárník ve své knize: *„Zachovat již ustavené státy v jejich hranicích a vzít v ochranu jejich národní menšiny. Velmoci v tom viděli – celkem správně- jen prostředek, jak udržet situaci a vztahy mezi národy a státy ve střední Evropě v rovnováze, odpovídající nové etapě ve vývoji Evropy.“*²³⁶ Na samotné konferenci vznikly dva dokumenty, které určovaly menšinové závazky. Především šlo o smlouvy, které vítězné mocnosti uzavřely s menšími spojenci či nově vzniklými státy. Poraženým zemím byla v zásadě tato ustanovení vložena do

²³² Slovenský politik agrární strany, československý velvyslanec v Maďarsku 1918–1919. Poslanec národního shromáždění, v roce 1919 ministr pro sjednocení zákonů a organizace správy Československa, 1922–1926 ministr zemědělství, 1926–1929 ministr školství a národní osvěty, ministr zemědělství 1932–1935. V roce 1935 jmenován předsedou vlády. Tuto funkci zastával až do roku 1938.

²³³ KLÍMEK 1996 — Antonín KLÍMEK: *Boj o hrad I. Hrad a pětka (1918–1926)*. Praha 1996, 61.

²³⁴ KÁRNÍK 2000, 118.

²³⁵ DOLEŽALOVÁ 2011 — Antonie DOLEŽALOVÁ: *Ekonomická tvářnost „nové“ Evropy*. In: DEJMEK a kol. 2011, 410.

²³⁶ KÁRNÍK 2000, 119.

mírových smluv.²³⁷ Národnostní otázka tedy tvořila hlavní pilíř stability nově uspořádaného poválečného světa. Dopad této smlouvy na československý stát, ve kterém se i přes chyby uplatňovala nejrozsáhleji, můžeme spatřovat o dvacet let později, kdy se vzbouřila německá menšina a způsobila tím pád první československé republiky.²³⁸

Nedílnou součástí mírového systému byl vznik Společnosti národů, s jejímž konceptem přišel americký prezident W. Wilson a která se inspirovala jeho čtrnácti body vydanými v lednu 1918. Hlavním cílem této společnosti měla být kontrola dodržování mezinárodních smluv a závazků, kontrola odzbrojení a také měla dát prostor v rozhodování nejen velmocem, ale také malým státům. Mezi zakládajícími státy této společnosti stálo i Československo. Rozhodnutí Spojených států amerických neúčastnit se ustavení Společnosti národů v roce 1920 mělo nesmírné důsledky. Americký kongres tímto krokem odmítl versailleskou mírovou smlouvu, která tím ztratila značnou část morální autority i mocenské síly a garanční smlouvu s Velkou Británií i Francií. Tento krok Spojených států amerických měl hospodářský vliv i na Československo, se kterým přestaly rozvíjet kapitálová spojení.²³⁹

Československo vzniklo ve světě versailleského mírového systému, mezinárodně ukotveno bylo právě v jeho smlouvách a bylo z velké části závislé na jejich dodržování. Kroky, které muselo Československo podstoupit po rozbití monarchie, aby se jako stát udrželo, popsal Z. Kárník takto: „*ČSR neměla jinou možnost, než se učinit vnitřně co nejpevnější a zvenčí co nejužitečnější a nejviditelnější součástí mírového systému jak se po válce utvořil. Mohla manévrovat pouze v jeho rámci, nechtěla-li se stát (v lepším případě) satelitem velkého Německa. Meziválečná Evropa totiž stále nebyla ještě novou Evropou demokracie a míru, nýbrž Evropou imperialismů, kde malí museli zápasit o život.*“²⁴⁰

Sám E. Beneš chtěl udržovat vztahy k ostatním státům evropské politiky takové, jaké je ustanovily mírové smlouvy. Představa zahraniční politiky Československa byla v mysli E. Beneše v duchu dohody a přátelství s dosavadními spojenci. Otázku vztahu k Německu viděl nadále jako problematickou, tudíž chtěl vůči Německu dělat politiku loajální a korektní, podobně nahlížel na budoucí politiku k Rusku. Vztahy k Rumunsku

²³⁷ PETRÁŠ 2011 — René PETRÁŠ: Mezinárodní ochrana menšin v teorii a praxi meziválečné Evropy. In: DEJMEK a kol. 2011, 419.

²³⁸ KÁRNÍK 2000, 119–120.

²³⁹ KÁRNÍK 2000, 121.

²⁴⁰ KÁRNÍK 2000, 122.

a Polsku popsal ve svém projevu v národním shromáždění v září 1919 takto: „*Naše vztahy k Rumunsku a Polsku musí v každém případě býti vybudovány na takovém podkladu, aby celý národ mohl míti úplný pocit jistoty, že s této strany nejen nám nehrozí žádné nebezpečí, nýbrž že můžeme počítati na pokojnou, klidnou a mírnou spolupráci na poli politickém, kulturním, finančním a hospodářském.*“²⁴¹ Vztah k Rakousku a Maďarsku označil také za problematický, ale nic to neměnilo na skutečnosti, že chtěl mít v Rakousku dobrého souseda a k Maďarsku přistupovat loajálně a poctivě.²⁴²

²⁴¹ BENEŠ 1924, 29.

²⁴² BENEŠ 1924, 26–31.

Závěr

Diplomová práce se zabývala především představami Edvarda Beneše o nově vzniklém československém státě a s tím souvisejícími prosazovanými cíli na mírové konferenci v Paříži v roce 1919. Po první světové válce, tedy do té doby zatím největší válce v dějinách, došlo k zásadním změnám v uspořádání Evropy a jejího společenství. Rozpadly se velké mocenské bloky a vznikly nové státy, které přijely na konferenci hájit svoji samostatnost a nezávislost. Postavení těchto států v očích hlavních mocností konference nebylo jednoduché a podle mého názoru hodně záviselo na sympatiích jednotlivých státních reprezentantů. Po největší válce musel zákonitě přijít největší mír. V práci jsem nastínila průběh konference, protože popisovat její průběh by bylo na práci většího rozsahu než je práce diplomová a navíc bylo o tomto tématu napsáno již mnoho publikací, ze kterých jsem převážně tento nástin čerpala. Snažila jsem se vycházet co nejvíce z monografií lidí, kteří se konference přímo účastnili, či byli v její bezprostřední blízkosti.

Druhá kapitola je věnována podrobnému životopisu Edvarda Beneše do roku 1918. Tento rozsah jsem zvolila, protože na něm lze sledovat změny Benešových postojů, názorů a myšlenek, které by bylo zcela jistě zajímavé sledovat i po mírové konferenci v Paříži, protože po prostudování jeho životopisu nepochybuji o tom, že se jako člověk neustále vyvíjel. Je bezesporu zajímavé číst si názory lidí, kteří se s ním na konferenci potkali a hodnotili ho jako tichého, energického, inteligentního, precizního a pilného muže, či negativní reakce na jeho osobu, jaké byly například od Davida Lloyd George.

Ve třetí části práce je možné pozorovat zrození E. Beneše – diplomata. Snažila jsem se popsat nasazení, přesvědčení a inteligenci, se kterými musel pracovat, aby dosáhl svých cílů. Nebylo možné opomenout samozřejmě práci M. R. Štefánika a T. G. Masaryka, kteří ho bezesporu dokázali dostat přesně do těch politických míst, kde potřeboval v danou chvíli být. Benešova práce v roce 1918 a docílení podepsaných dohod o uznání samostatné Československé republiky měly zcela jistě zásadní vliv na postavení nově vzniklého státu na mírové konferenci. Což dokazuje nejen E. Beneš ve svých pamětech, ale i mnoho autorů, kteří se problematikou konference zabývají. Samotnou činnost Edvarda Beneše na Pařížské mírové konferenci lze zrekonstruovat podle korespondence, kterou zasílal T. G. Masarykovi a samozřejmě podle dokumentů, které během svého působení na konferenci vydal či přijal.

Největším problémem bylo zpracování informací z dobových novin. Pařížská mírová konference a s ní související problematika československých hranic, menšin na vytyčeném území žijících, sporů se sousedními státy, byla tématem číslo jedna. Ze zpráv, které byly o mírové konferenci v československém dobovém tisku uveřejněny, by bylo možné napsat samostatnou diplomovou práci, proto jsem byla nucena zohlednit pouze tři periodika, a to jen vybrané články z nich, i když by studium dalších snad vneslo do problematiky jiný úhel pohledu. V tisku lze sledovat, jak se rozhodnutí konference měnila, například v otázce Těšínska.

Dopady mírové konference na československý stát jsou nejen pozitivní, za které můžeme považovat samotný akt jeho vzniku a většinou i dosažení požadavků, které československá delegace vůči konferenci měla, ale také negativní, jako například převzetí poloviny dluhů Rakousko-Uherska, což mělo následný dopad na hospodářství státu. Co se týče naplnění Benešových představ, domnívám se, že ve velké většině případů dosáhl cílů, které si stanovil. Samozřejmě je na místě otázka, jestli to v následujícím dějinném vývoji mělo pozitivní vliv, například při připojování pohraničních oblastí, ve kterých měl problémy nejen s Němci ale také s Maďary a Poláky, spustil v jádru republiky časovanou bombu, která vybuchla v roce 1938. Lze se tedy domnívat, že v případě národnostních menšin měl být skromnější. Na druhou stranu, kdo dnes umí posoudit, co se stane za dvacet let. Ani E. Beneš nemohl tušit, že otevřel „Pandořinu skříňku“.

Při hledání cizojazyčných zdrojů a dalších informacích o konferenci jsem zjistila, že Československo bylo „méně než malý“ stát, který je ve většině paměti a monografií zmíněn jen tak na okraji, možná spíš jako poznámka pod čarou. Tedy jestli nyní nejsme, tehdy jsme určitě nebyli velkým národem, který by byl schopen zatřást světovou politikou. O to víc je třeba vážit si práce československého odboje za první světové války, československé delegace na mírové konferenci a dobovým politickým elitám, jež dokázali nově vzniklý stát a tím i český národ dostat do podvědomí evropských mocností.

Domnívám se, že jsem cíle, které jsem si vytyčila v úvodu této práce, splnila a snažila se poskytnout přehled požadavků a cílů, které E. Beneš na mírové konferenci měl, včetně jeho neúspěchů. Byla bych ráda, kdyby tato práce sloužila jako náhled do diplomatické práce E. Beneše a pro lepší pochopení jeho pozdějších zahraničních snah. Stejně tak jako jeho osobu a pohled na mírovou konferenci, která jako jediná v jeho pamětech chybí.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie:

- CRAIG/GILBERT 1953 — Gordon Alexander CRAIG / Felix GILBERT (ed.): The Diplomats. Princeton University 1953
- DEJMEK 2003 — Jindřich DEJMEK: Nenaplněné naděje. Politické a diplomatické vztahy Československa a Velké Británie (1918–1938). Praha 2003
- DEJMEK 2006 — Jindřich DEJMEK: Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata I.; Revolucionář a diplomat. Praha 2006
- DEJMEK 2011 — Jindřich DEJMEK a kolektiv: Zrod nové Evropy. Versailles, St.-Germain, Trianon a dotváření poválečného mírového systému. Praha 2011
- HAVLÍČEK 1991 — František HAVLÍČEK: Eduard Beneš. Člověk, sociolog, politik. Praha 1991
- HITCHCOCK 1946 — Edward Bering HITCHCOCK: Zasvětil jsem život míru. Praha 1946
- IRMANOVÁ 2002 — Eva IRMANOVÁ: Maďarsko a versailleský mírový systém. Praha 2002
- JANDÍK 1936 — Stanislav JANDÍK: Edvard Beneš ve vzpomínkách svých sourozenců. Praha 1936
- KÁRNÍK 2000 — Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře první republiky I. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918–1929. Praha 2000
- KLIMEK 1996 — Antonín KLIMEK: Boj o hrad I. Hrad a pětka (1918–1926). Praha 1996
- KOVTUN 1991 — Jiří KOVTUN: Masarykův triumf. Praha 1991
- KUKÁNOVÁ 2014 — Zlata KUKÁNOVÁ: Edvard Beneš a římskokatolická církev. Praha 2014
- KUKLÍK 2011 — Jan KUKLÍK: Československá delegace na pařížské mírové konferenci ve světle memoárů profesora Jana Krčmáře. In: DEJMEK a kol. 2011
- MACMILLANOVÁ 2004 — Margaret MACMILLANOVÁ: Mírotvorci. Pařížská mírová konference 1919. Praha 2004
- NOVOTNÝ/KUFNEROVÁ 2006 — Karel NOVOTNÝ / Zlata KUFNEROVÁ: Člověk Edvard Beneš. Čtení o druhém prezidentovi. Praha 2006

- OPOČENSKÝ 1928 — Jan OPOČENSKÝ: Konec monarchie Rakousko-uherské. Praha 1928
- ORT 1994 — Alexandr ORT: Edvard Beneš. Diplomát a politik. Praha 1994
- POLÁK 2009 — Stanislav POLÁK: T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou 5. (1915–1918). Praha 2009
- TEMPERLEY 1920 — Harold William Vazeille TEMPERLEY: A History of the Peace Conference of Paris. Díl II. London 1920
- ZEMAN 2009² — Zbyněk ZEMAN: Edvard Beneš. Politický životopis. Praha 2009

Kapitoly v monografii:

- DOLEŽALOVÁ 2011 — Antonie DOLEŽALOVÁ: Ekonomická tvářnost „nové“ Evropy. In: DEJMEK a kol. 2011.
- FERENČUHOVÁ 2011 — Bohumila FERENČUHOVÁ: Mierova konferencia, mierové zmluvy a nový európský systém. In: DEJMEK a kol. 2011
- PETRÁŠ 2011 — René PETRÁŠ: Mezinárodní ochrana menšin v teorii a praxi meziválečné Evropy. In: DEJMEK a kol. 2011

Prameny:

- BENEŠ 1924 — Edvard BENEŠ: Problémy nové Evropy a zahraniční politika československá. Úvahy a projevy z r. 1919–1924. Praha 1924
- BENEŠ 1935a — Edvard BENEŠ: Světová válka a naše revoluce; Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. Sv. I. Praha 1935
- BENEŠ 1935b — Edvard BENEŠ: Světová válka a naše revoluce; Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. Sv. II. Praha 1935
- BENEŠ 1935c — Edvard BENEŠ: Světová válka a naše revoluce; Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. Sv. III. Praha 1935
- BÍLEK/KOKEŠOVÁ/QUAGLIATOVÁ/SWIERCZEKOVÁ 2005 — Jan BÍLEK / Helena KOKEŠOVÁ / Vlasta QUAGLIATOVÁ / Lucie SWIERCZEKOVÁ (ed.): Korespondence T. G. Masaryk – Karel Kramář. Praha 2005
- CLEMENCEAU 1930 — Georges Benjamin CLEMENCEAU: Velikost a bída jednoho vítězství. Praha 1930

- DEJMEK/KOLÁŘ/NECHVÁTAL/NOVÁČKOVÁ/ŠŤOVÍČEK 2001 — Jindřich DEJMEK / František KOLÁŘ / Martin NECHVÁTAL/ Helena NOVÁČKOVÁ / Ivan ŠŤOVÍČEK (ed.): Československo na pařížské mírové konferenci 1918–1920 I. (listopad 1918 – červen 1919). Praha 2001
- HABRMAN 1928 — Gustav HABRMAN: Mé vzpomínky z války. Črty a obrázky o událostech a zápasech za svobodu a samostatnost. Praha 1928
- HÁJKOVÁ/ŠEDIVÝ 2004 — Dagmar HÁJKOVÁ / Ivan ŠEDIVÝ (ed.): Korespondence T. G. Masaryk – Edvard Beneš 1914–1918. Praha 2004
- KRČMÁŘ 2007 — Jan KRČMÁŘ: Paměti. Sv. 2, Díl II. a III. Pelhřimov 2007
- LANSING 1921 — Robert LANSING: Peace negotiation. The personal narrative. Boston and New York 1921
- LLOYD GEORGE 1938 — David LLOYD GEORGE: The Truth about the peace treaties I. London 1938
- MASARYK 1919 — Tomáš Garrigue Masaryk: Čechy budoucí. Praha 1919
- MASARYK 2005 — Tomáš Garrigue MASARYK: Světová revoluce. Za války a ve válce 1914–1918. Praha 2005

Časopisy a sborníky:

- KLIMEK 1989 — KLIMEK: Jak se dělal mír roku 1919. Československo na konferenci ve Versailles. In: Slovo k historii 1989, č. 19
- KLIMEK 1992 — Antonín KLIMEK: Zrození státníka. In: Slovo k historii 1992, č. 38
- SLOVO K HISTORII 1989, č. 19
- SLOVO K HISTORII 1992, č. 38

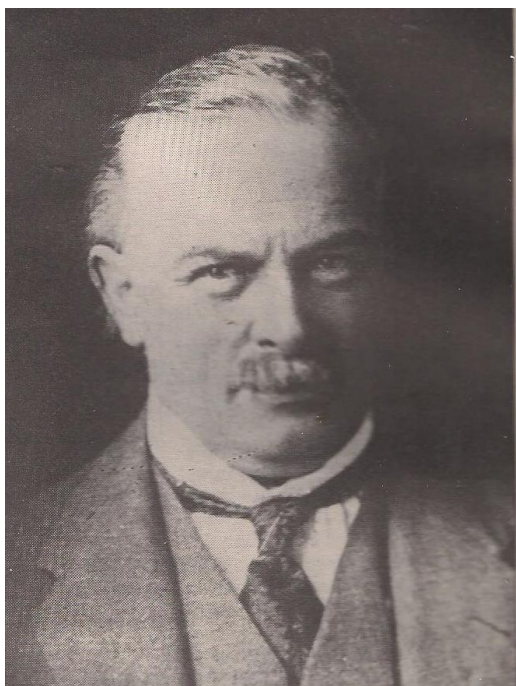
Dobová periodika:

- ČESKÉ SLOVO, 1919
- VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO, 1919
- PRÁVO LIDU, 1919
- VEČERNÍK PRÁVA LIDU, 1919
- VENKOV, 1919

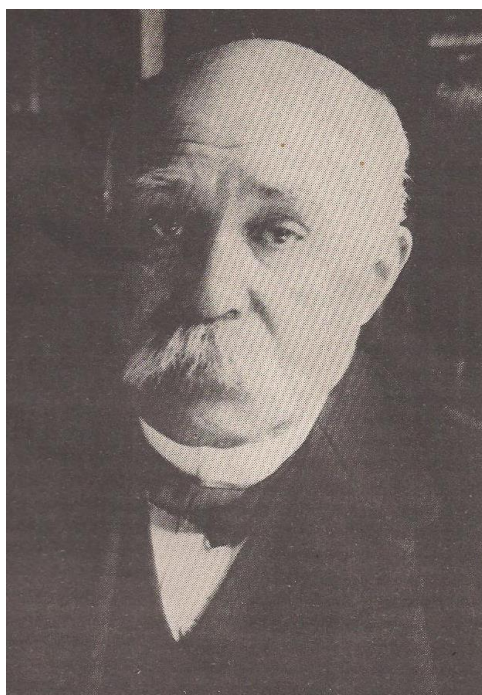
Seznam příloh

1. David Lloyd George, britský premiér. In: KLIMEK 1989 — KLIMEK: Jak se dělal mír roku 1919. Československo na konferenci ve Versailles. In: Slovo k historii 1989, č. 19, 14.
2. Georges Clemenceau, francouzský premiér. In: KLIMEK 1989, 15.
3. Woodrow Wilson, prezident Spojených států amerických. In: KLIMEK, 14.
4. Vittorio Emanuele Orlando, italský premiér. In: KLIMEK 1989, 15.
5. Edvard Beneš v období Pařížské mírové konference v roce 1919. In: KLIMEK 1989, 17.
6. Karel Kramář na mírové konferenci v Paříži v roce 1919. In: KLIMEK 1989, 17.
7. Podpis mírové smlouvy ve Versailles 28. června 1919. In: KLIMEK 1989, 33.
8. Britský návrh úmluvy mezi národní radou československou a vládou Velké Británie, srpen 1918. In: BENEŠ 1935c — Edvard BENEŠ: Světová válka a naše revoluce; Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. Sv. III. Praha 1935, 414–415.
9. Československé memorandum o podmínkách příměří s Rakousko-Uherskem. In: BENEŠ 1935c, 499–502.
10. Definitivní text československé smlouvy s Francií z 10. září 1918. In: BENEŠ 1935b — Edvard BENEŠ: Světová válka a naše revoluce; Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. Sv. II. Praha 1935, 318–320.

Přílohy

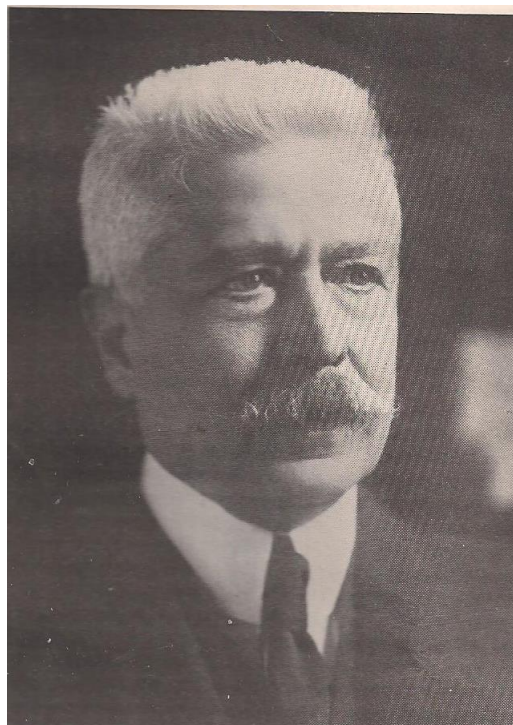
1. David Lloyd George,
britský premiér

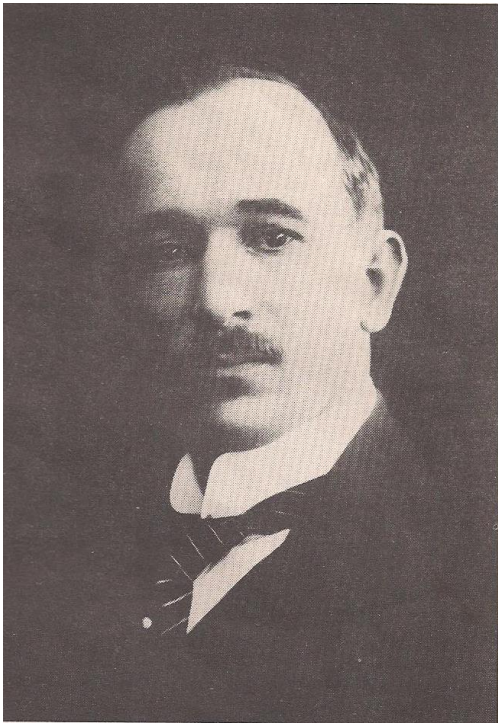
2. Georges Clemenceau,
francouzský premiér

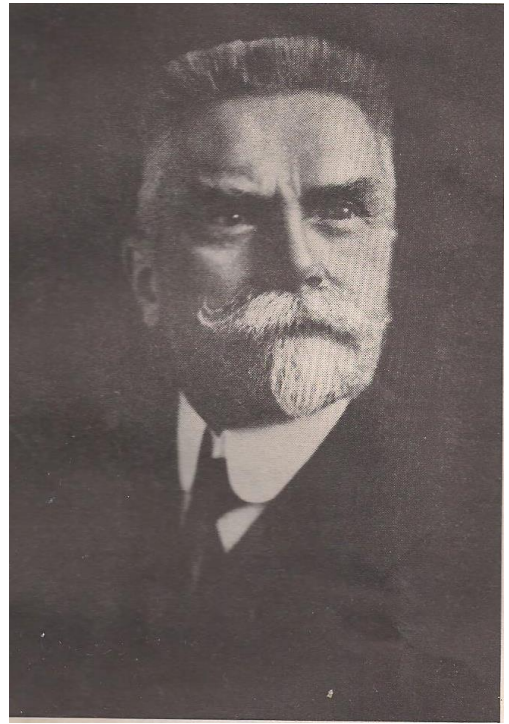
3. Woodrow Wilson,
prezident Spojených států
amerických

4. Vittorio Emanuele Orlando,
italský premiér

5. Edvard Beneš v období
Pařížské mírové konference v roce
1919

6. Karel Kramář na mírové
konferenci v Paříži v roce 1919

7. Podpis mírové smlouvy ve
Versailles 28. června 1919

8. Britský návrh úmluvy mezi národní radou československou a vládou Velké Británie, srpen 1918

149

Londýn, po 3. srpnu 1918

Britský návrh úmluvy mezi Národní radou československou a vládou Velké Británie.

Strojem psaný průpis, anglicky. (II. 284.)

Britská vláda přijímá v zásadě toto :

1. Čechoslováci budou mít mezi Spojenci postavení národa spojeneckého a válčícího.
2. Jejich poměr ke Spojencům bude stejný ve všech spojeneckých zemích.
3. Jejich armády budou považovány za národní, autonomní a spojenecké vojsko, podřízené pouze nejvyššímu politickému řízení československé Národní rady.
4. Čechoslováci budou zastoupeni na všech mezispojeneckých konferencích vyjímaje ty, které budou vyhrazeny pouze velmocím.
5. Spojenci poskytnou Čechoslovákům politickou půjčku, které se zúčastní také Velká Británie a již bude použito k udržování československého vojska a správy.
6. Československá Národní rada, jakožto představitel příští československé vlády, bude mít právo vydávat pasy a zřizovati konsulární a kurýrní službu.
7. S Čechoslováky, kteří budou československými úřady za takové uznáni a za něž budou tyto úřady ručit, bude se jednati jako s přáteli a spojenci.
8. Bude zřízena smíšená finanční komise ke kontrole rozpočtu.
9. Československá Národní rada se dohodne s ostatními spojenci o těch bodech smlouvy, jež se týkají jejich zájmů a vyžadují jejich souhlasu.

9. Československé memorandum o podmínkách příměří s Rakousko-Uherskem

199

Paříž, 4. listopadu 1918.

II. Memorandum o podmínkách sjednání příměří s Rakousko-Uherskem.

I. Okupace.

a) Vojsko naše z Francie a Itálie musí být posláno do československých zemí.

S ním je třeba poslat určitou část francouzského, po případě italského vojska nebo obojí.

Území čsl. zemí musí být vyklizeno od německo-maďarských oddílů a vojáci českoslovenští z bývalé rakousko-uherské armády posláni zpět do našich zemí.

Postupně, jak rakousko-uherské vojsko bude vyklizeti naše území, armáda naše a spojenecká musí provádět postupnou okupaci.

b) Okupační vojsko obsadí především následující strategické body:

1. Území, které hraničí s Německem. 2. Prešpurk. 3. Komárno. 4. Ostrihom. 5. Vácov. 6. Rimavskou Sobotu. 7. Košice. 8. Čop. 9. Marmarošskou Sihoť. 10. Prešov. 11. Polskou Ostravu. 12. Bohumín. 13. Těšín.

c) Zajatecké tábory, obzvláště ruské, v kterých byla prováděna velmi účinná propaganda bolševiků, musí být náležitě hlídány. Rusové na zemědělské práci nesmí být posíláni domů, mají však být ponecháni jako svobodní dělníci.

d) Na rumunských hranicích je okupační armáda v síle 200.000 mužů, sestávající z říšských Němců. Je třeba zajistit, aby se tato armáda nemohla vrátit do Německa, aby byla odzbrojena, a budou-li si toho přátí Spojenci, aby se vrátila domů přes území maďarská a německá.

e) V zemích československých jsou stále ještě velké

zásoby potravin, vojenského materiálu a munice; je třeba v podmínkách příměří zajistit, aby tento materiál nebyl z československých zemí vzat a vyvezen do německých nebo maďarských částí, tak aby mohl být upotřeben pro oddíly československé. Kdyby část jeho přece byla vzata, bylo by třeba zajistit příslušnou kvotu pro země československé. Totéž platí pro potraviny. Zvláštní komise by se zabývala těmito otázkami.

Kdyby hrozila invaze a okupace československých zemí od říšských Němců, Spojenci by učinili vše, co je v jejich silách k zaslání pomoci. Spojenecké vlády uveřejnily by vyhlášku, že všichni představení vojenští i civilní jsou osobně odpovědní za všechna spáchaná násilnictví a škody.

II. Zdravotní.

V čsl. zemích není třeba se obávat velikých převratů, ani sociální revoluce, ani konečně bolševismu s podmínkou, že pro široké vrstvy lidu

1. bude jim opatřena potrava,
2. bude jim opatřena práce,
3. bude jim opatřen oděv a obuv.

K bodu 1.

a) Opatření jídla může se díti tím, že armáda okupační vezme s sebou dosti zásob a přeprstí jich část obyvatelstvu.

b) Je třeba zabránit za každou cenu, aby se z čsl. zemí něčeho nevyváželo. Za tím účelem bude třeba zřídit kontroly Spojenců pro existující zásoby, jež by mohly být odváženy do Vídně. Mezinárodní kontrolní komise ve Vídni měla by bdíti nad tím, aby část zásob nahromaděných ve Vídni a kolysí ukradených v čsl. zemích byla těmto zemím vrácena.

c) V Itálii, ve Švýcarsku a v Holandsku jsou sklaštělé náležející příslušníkům rakousko-uherským, nebo společností rakousko-uherským, nebo konečně jistým orgánům státu rakousko-uherského. Spojenci by si měli zajistit tyto zásoby, aby jimi mohli nakládati dle svého přání.

d) Všechny železnice, všechny vosový materiál a všechny lokomotivy mají být ihned zabaveny Spojenci na celém území monarchie. Je také nutno, aby Spojenci dali část tohoto materiálu zemím československým, aby se tyto země mohly snadněji zásobovati. Za tím účelem bude nutno co nejdříve obsadit veškerá území mezi Terstem a Rjekou až po Prešpurk, aby se zajistilo pravidelné spojení Spojenců se zeměmi československými. Toto územní pásmo by obsahovalo kraje obydlené Němci a Slovany, odloučilo by Němce od Maďarů a velmi by posílilo země československé, usnadňujíc okupaci jejich krajů kolonizovaných Němci a Maďary.

K bodu 2.

Je snadné najít zaměstnání dělníkům, neboť v zemích československých je nahromáden veliký kapitál, který dovoluje, aby se s jistými pracemi započalo ihned, na př. s konstrukcí vagonů, lokomotiv a strojů. K tomu cíli bylo by třeba zaslati s urychlením do čsl. zemí jisté suroviny, zejména ocel a ocel.

K bodu 3.

Co se týče špatstva, situace obyvatelstva je strašná. Za okupační armádou měly by následovati zásoby špatstva, nejlépe špatstvo rezervované armádou. Bylo by nám třeba především také prádla a obuvi.

Čsl. země chtějí to vše zaplatiti. Zatím by mohly

za velikou část těchto potravin a jiných předmětů dodatí Spojencům cukr, chmel a lín.

Rozhodnutí učiněná v Ženevě.

Jednání mezi p. Benešem, ministrem zahraničních věcí a českými poslanci, kteří přišli do Ženevy (pod vedením p. Kramáře) jsou tato:

1. Československé země budou mít státní zřízení republikánské.

2. Veškerá jednání vlády zemí československých byla úplně schválena a bylo rozhodnuto, že se kabinet okamžitě doplní, jakmile poměry v Čechách tomu dovolí.

3. Pan Masaryk jest označen jako držitel výkonné moci (president republiky).

4. Pan Kramář bude ministerským předsedou, pan Beneš ministrem zahraničních věcí, generál Štefánik ministrem národní obrany (války); kromě těchto budou ve vládě tyto politické osobnosti: Rašín (finance), Šámal (vnitro), Švehla (zemědělství), Klofáč (teritoriální obrana), Soukup (spravedlnost), Habrman (veřejné práce). Budou ještě tři slovenští ministři: Ivanka, Hodža a Šrobár. Vláda bude sestavena z členů všech politických stran. V celku bude 14 ministrů, z nichž jeden bude Němec k hájení zájmů Němců v Čechách.

Styk s Čechy.

Pan Beneš, ministr zahraničních věcí rozhodl v souhlase s československými delegáty z Prahy v Ženevě přítomnými, aby v Praze byla zřízena ihned radiotelegrafická stanice. Začne působiti v několika dnech. Jest nutno, aby byla učiněna opatření, aby v Paříži byla organizována stanice, jež by přijímala a vysílala zprávy. Praha stala by se střediskem rychlého zpravodajství o situaci v Čechách, ve Vídni, v Budapešti a v Polsku.

10. Definitivní text československé smlouvy s Francií z 10. září 1918

Dohoda

mezi vládou republiky francouzské a Československou Národní radou o postavení národa československého ve Francii.

Článek 1.

Národ československý bude vládě republiky francouzské dále poskytovat pro vedení nynější války podpory svých armád, jejichž nejvyšší politické řízení náleží Československé Národní radě a jejichž používání na různých bojištích se upraví podle vojenské situace dohodou mezi francouzskou vládou a Národní radou.

Článek 2.

Se své strany vláda republiky francouzské, uznávajíc týmiž výrazy a za týchž podmínek jako ostatní státy spojenecké či přidružené národ československý za národ spojenecký a válku vedoucí, jehož suverenita je představována Československou Národní radou jako vládou de facto, sídlící ve Francii, zavazuje se, že jej bude i dále podporovati, aby dosáhl své svobody a obnovil nezávislý československý stát v hranicích svých bývalých zemí historických.

Článek 3.

Vláda republiky francouzské a Československá Národní rada budou navzájem udržovati oficielní styky.

Vláda republiky francouzské přiznává národu československému právo, aby byl zastoupen na mezispojeneckých konferencích, na nichž bude jednáno o otázkách, týkajících se zájmů Čechoslováků.

Článek 4.

Českoslovenští občané, uznání za takové Československou Národní radou a bydlící ve Francii, budou mítí tatáž práva a tytéž povinnosti, jaké jsou všeobecně přiznávány příslušníkům zemí přátelských; budou rovněž požívati zvláštních výhod, přiznaných se zřetelem k válečnému stavu příslušníkům zemí spojeneckých.

Článek 5.

Zvláštní úmluvou bude nahrazeno francouzské nařízení ze dne 16. prosince 1917, uveřejněné v Úředním listě francouzské republiky ze dne 19. prosince 1917 a týkající se zřízení československého vojska ve Francii,

jakož i francouzské nařízení ze dne 31. května 1918, uveřejněné v Úředním listě ze dne 3. června 1918 a týkající se vojenského soudnictví v československém vojsku; až do sjednání dohody, naznačené shora, budou tato obě nařízení zatímně platná.

Článek 6.

Československá Národní rada prohlašuje, že peněžitý náklad, který byl a který bude učiněn vládou francouzské republiky na vojenská, politická a správní vydání, je zálohou, jejíž zaplacení československý národ zajistí půjčkou v roce po podepsání mírové smlouvy. Podmínky a záruky této půjčky budou předmětem pozdější dohody.

Jménem Československé
Národní rady:

Edvard Beneš.

Ministerstvo zahraničních věcí
republiky francouzské:

S. Pichon.